

UNIVERZITA JANA AMOSE KOMENSKÉHO PRAHA

bakalářské kombinované studium
2009 – 2012

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Eva Křemenová

Zooterapie na oddělení neurologie - JIP

Praha 2012

**Vedoucí bakalářské práce:
Mgr. Milan Fleischmann**

COMENIUS UNIVERSITY PRAGUE

Bachelor Combined Studies
2009 - 2012

BACHELOR THESIS

Eva Křemenová

Zootherapy on Neurology Department - ICU

Prague 2012

**The Bachelor Thesis Work Supervisor:
Mgr. Milan Fleischmann**

Prohlášení

Prohlašuji, že předložená bakalářská práce je mým původním autorským dílem, které jsem vypracovala samostatně. Veškerou literaturu a další zdroje, z nichž jsem při zpracování čerpala v práci řádně cituji a jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v univerzitní knihovně.

V Praze dne 30. 1. 2012

Eva Křemenová

Poděkování

Chtěla bych tímto poděkovat Mgr. Petru Fleischmannovi za odborné vedení a obětavou konzultační činnost, za odborné připomínky dobrovolnickému centru Lékořice a oddělení jednotky intenzivní péče neurologické kliniky a v neposlední řadě panu Petru Sukovi za jeho velký přínos při společném sepisování práce a jeho nezměrnou trpělivost při pořizování fotodokumentace k této práci.

Touto prací jsem chtěla vzdát úctu a poděkování všem pracovníkům neurologické kliniky – oddělení jednotky intenzivní péče a panu Petru Sukovi, díky nimž tato práce vznikla a má smysl.

Anotace

Práce je zaměřena na praktické využití zooterapie ve zdravotnických zařízeních a to konkrétně na jednotce intenzivní péče Neurologické kliniky FTNsP.

V první části popisují dobrovolnické centrum Lékořice, kde působím jako dobrovolník - canisterapeut, Neurologickou kliniku Thomayerovy nemocnice a zaměřuji se na vysvětlení pojmu zooterapie, její metody a nejčastěji používaná zvířata.

Druhá část bakalářské práce shrnuje moje praktické zoterapeutické zkušenosti se psy, králíky, morčaty a želvou u pacienta se spastickou kvadruplegií a její součástí je i zhodnocení významu zooterapie z pohledu fyzioterapeuta a samotného pacienta.

Klíčové pojmy

FTNsP – Fakultní Thomayerova nemocnice s poliklinikou, Centrum podpůrné péče Lékořice, Dobrovolnické centrum Lékořice, dobrovolník, neurologická klinika, neurologie, jednotka intenzivní péče, transverzální léze míšni, kvadruplegie, tracheostomie, zooterapie, animoterapie, canisterapie, felinoterapie, hiporehabilitace, jorkšírský teriér, flat coated retriever, Teddy králíček, dlouhosrsté morče – sheltie, bezsrsté morče – skinny, suchozemská želva zelenavá

Annotation

The work is focused on practical use of zootherapy in healthcare facilities, specifically in the Intensive Care Unit of Neurology Clinic FTNsP. The first part describes the Volunteer Center Lekořice where I work as a volunteer - canisterapeut, Thomayer's Hospital Neurological Clinic and I focus to explain the concept of zootherapy, its methods and the most commonly used animals. The second part of the thesis summarizes my zotherapeutic practical experiences with dogs, rabbits, guinea pigs and a tortoise with the spastic quadriplegia patient, and it includes the assessment of the zootherapy importance from the view of the physiotherapist and patient himself.

Key words

FTNsP – Thomayer's Faculty Hospital with Polyclinic, Center for supportive care Lekořice, Lekořice Volunteer Center, Volunteer, Department of Neurology, neurology, intensive care unit, transverse spinal lesion, quadriplegia, tracheostomy, zootherapy, animotherapy, canine, felinotherapy, hippotherapy, Yorkshire Terrier, flat coated retriever, Teddy rabbit, guinea pig longhair - sheltie, hairless guinea pig - skinny, terrestrial greenish tortoises

OBSAH

ÚVOD	10
TEORETICKÁ ČÁST	12
1. Centrum podpůrné péče Lékořice (CPP)	12
1.1. Název a poloha Centra podpůrné péče Lékořice	12
1.2. Historie Dobrovolnického centra Lékořice	12
1.3. Zaměření dobrovolnického centra Lékořice	13
1.3.1. DP – duchovní péče	14
1.3.2. HT – herní terapie	14
1.4. Cíle Dobrovolnického centra Lékořice	15
1.5. Zřizovatel a financování Dobrovolnického centra lékořice	15
2. Lůžkové oddělení neurologie-JIP	16
2.1. Pojem „Neurologie“	16
2.2. JIP – jednotka intenzivní péče	16
2.3. Neurologická jednotka intenzivní péče ve FTNsP	19
2.3.1. Členění budovy neurologie	19
2.3.2. Počet a obsazenost lůžek na JIP	20
2.3.3. Provoz oddělení JIP	20
2.4. Diagnózy indikující pobyt na oddělení JIP	20
3. Zooterapie	21
3.1. Pojem zooterapie	21
3.2. Metody zooterapie	22
3.2.1. Animal Assisted Activities AAA	22
3.2.2. Animal Assisted Therapy AAT	23
3.2.3. Animal Assisted Education AAE	23
3.2.4. Animal Assisted Crisis Response AACR	24
3.2.5. Způsob práce zooterapeuta se zvířetem u metod AAA, AAT, AAE, AECR	25
3.3. Formy zooterapie v rámci metod AAA, AAT, AAE	25
3.4. Další specifické formy zooterapie	26
4. Zvířata využívaná v rámci zooterapie	27
4.1. Obecný pojem zooterapie	27
4.2. Canisterapie	27

4.3. Felinoterapie	28
4.4. Hiporehabilitace	29
4.5. Ostatní zvířecí druhy v zooterapii	29
PRAKTICKÁ ČÁST	31
5. Kazuistika	31
6. Poškození míchy	33
6.1. Etiologie, neurologický obraz	33
6.2. Systém léčebné péče	34
7. Zvířata využívaná u klienta na oddělení neurologie-JIP	36
7.1. Jorkšírský teriér	36
7.1.1. Denny od Šarecké skály	37
7.2. Flat coated Retriever	39
7.2.1. Edy ze Štenkovského lesa „Erny“	40
7.3. Králíci	41
7.3.1. Teddy králíček	41
7.4. Morčata	43
7.4.1. Dlouhosrsté morče – sheltie	45
7.4.2. Bezsrsté morče – skinny	46
7.5. Suchozemská želva	46
7.5.1. Želva zelenavá	47
8. Fyzioterapeuti neurologie-JIP	48
8.1. Epikríza	48
8.2. Terapie	48
8.3. Využití zooterapie	49
8.4. Zooterapie z pohledu druhého fyzioterapeuta	51
9. Zpětná vazba od klienta oddělení neurologie – JIP	52
10. Shrnutí zooterapie na neurologii - JIP z pohledu zoterapeuta	54
ZÁVĚR	65
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	72
SEZNAM PŘÍLOH	73

ÚVOD

„Úcta k životu nám přikazuje pomáhat každému, kdo pomoc potřebuje. Člověk nemůže žít jenom pro sebe, protože by potom pod hlušinou věcí ztratil v sobě člověka...“

*Albert Schweizer*¹

V březnu roku 2009 jsem se jako dobrovolník-canisterapeut občanského sdružení Lékořice setkala s pacientem, který byl celkově ochrnutý, s vyvedenou tracheostomií a napojením na umělou plicní ventilaci. Ochrnutí nastalo v důsledku transverzální míšní léze způsobené ozařováním v bezprostřední blízkosti krční páteře a míchy po operaci nezhojbného nádoru v oblasti krku, kdy při podávání silných dávek záření nebyla krční páteř řádně odstíněna, v důsledku čehož byla zasažena a tím i následně spálena mícha.

Tou dobou byl pacient ve FTNsP na oddělení neurologie-JIP hospitalizován již jedenáct let a důvod, proč zařadit do programu u pacienta i zooterapii, bylo v první řadě rozptýlení po stránce psychické, dále saturace potřeby fyzického kontaktu se zvířetem, získání velkého množství nových stimulů a ve spolupráci s fyzioterapeuty zlepšení a zvýšení pohyblivosti těch částí těla, kde zůstala citlivost zachována, zde v oblasti hlavy a krku.

Po zhruba roce našeho pravidelného setkávání s pacientem (kdy se mi podařilo navázat velmi přátelský vztah nejen s ním, ale i fyzioterapeuty oddělení JIP neurologické kliniky), a po zcela zřejmém pozitivním působení zooterapie na pacientův celkový psychický i fyzický stav, padlo rozhodnutí shrnout všechny dosud získané zkušenosti se zooterapií u pacienta s transverzální lézí míšní na neurologické klinice - oddělení jednotky intenzivní péče.

---

¹ DANIEL BARTKO, *Neurológia*, 1993 Tlačiareň BB, spol. s.r.o., Martin s.9. ISBN 80-217-0570-1 (2., preprac. a rozš. vyd.)

Cílem této práce se stalo popsání a zhodnocení praktického využití zooterapie u tohoto pacienta s transverzální lézí míšní. Cílem bylo nejen popsat a zhodnotit zooterapie z pohledu mého jako dobrovolníka-zooterapeuta, ale zároveň i z pohledu fyzioterapeutů oddělení a zároveň i z pohledu pacienta samotného, jehož názory a zhodnocení беру nejen jako velmi cenné, ale zároveň i jako motivující k tomu, aby se zooterapie stala vhodnou součástí psychoterapeutických a resocializačních postupů u dalších pacientů s celkovým ochrnutím hospitalizovaných na nemocničním oddělení, a to nejen v důsledku transverzální léze míšní.

TEORETICKÁ ČÁST

1. CENTRUM PODPŮRNÉ PÉČE LÉKOŘICE

1.1 Název a poloha Centra podpůrné péče Lékořice (CPP)

Centrum podpůrné péče Lékořice je umístěno hned na začátku areálu nemocnice FTNsP a je tak velmi dobře přístupné pro zaměstnance nemocnice, pacienty i ostatní návštěvníky.

Tvoří je tři oddělení: dobrovolnické centrum, duchovní péče (DP) a herní terapie (HT). Kromě kanceláří patří k centru podpůrné péče také keramická dílna, kterou využívá oddělení herní terapie.

Součástí centra podpůrné péče je klubovna, kde se pořádají vstupní školení pro dobrovolníky, přednášky a semináře.

1.2 Historie Dobrovolnického centra Lékořice

Dobrovolnické centrum zahájilo svou činnost v Thomayerově nemocnici z podnětu občanského sdružení Lékořice v září roku 2005.

V říjnu roku 2006 získalo občanské sdružení pro program Dobrovolníci v nemocnici akreditaci u Ministerstva vnitra České republiky a stalo se smluvním partnerem pro realizaci programu ve FTNsP. O organizaci dobrovolnického programu se starají dvě koordinátorky, garantem programu za nemocnici je náměstkyně pro ošetrovatelskou péči.

V roce 2008 vzniklo Centrum podpůrné péče Lékořice, které zahrnuje dobrovolnické centrum, duchovní péči a herní terapii.

V současné době je v dobrovolnickém centru evidováno zhruba osmdesát dobrovolníků na pravidelnou dobrovolnickou činnost a zhruba stovacet dobrovolníků na jednorázové akce. V posledních letech se do dobrovolnického

programu zapojují čím dál více také firmy, které se v rámci společenské odpovědnosti firem podílí především na zlepšování nemocničního prostředí.

Dobrovolnický program zahrnuje také pořádání jednorázových akcí pro pacienty a veřejnost a zprostředkovávání realizace kulturních – hudebních či divadelních vystoupení pro pacienty.

1.3 Zaměření Dobrovolnického centra Lékořice

Dobrovolnické centrum (DC) působí ve FTNsP od září roku 2005. Základem jeho činnosti je psychická podpora pacientů a zpříjemnění jejich pobytu během hospitalizace.

Za pacienty na dětská oddělení i na oddělení pro dospělé docházejí pravidelně jednou týdně na 2 – 3 hodiny dobrovolníci, kteří s nimi podle jejich možností realizují nejrůznější činnosti jako je povídání, hraní, výtvarné činnosti, zpěv, čtení a předčítání, doprovody na vycházkách, canisterapie a další.

Kromě pravidelných návštěv u pacientů pořádá dobrovolnické centrum Lékořice také jednorázové akce:

- pro pacienty mikulášská nadílka, Dětský den, výtvarné dílny
- ocenění dobrovolníků a zdravotnického personálu, přednášky, semináře, procházky s průvodcem, kulturní programy, setkání dobrovolníků a zdravotnického personálu s vedením nemocnice

V současné době probíhá dobrovolnický program na oddělení Kliniky dětské chirurgie a traumatologie, ambulanci Kliniky dětské chirurgie a traumatologie, Pediatrické kliniky, JIP pediatrické kliniky, Dětské psychiatrie, Dětské neurologie, Léčebně pro dlouhodobě nemocné, I. a II. Interní kliniky, Chirurgické kliniky, JIP neurologické kliniky, Pneumologické kliniky.

1.3.1 DP – duchovní péče

Poskytuje garantovanou duchovní péči nejen pacientům, ale také personálu nemocnice. Není určena jen pacientům religiózním, ale vychází z předpokladu, že duchovní (noetické) potřeby má každý člověk.

Koordinátor duchovní péče je dostupný všem oddělením a koordinuje garantovanou duchovní a náboženskou péči.

Spolupracuje s církvemi a jejich představiteli a v případě potřeby kontaktuje kněze, faráře nebo pastora podle denominačního zaměření pacienta.

Rozumí praxi a vyznání hlavních světových náboženství se specifickým pohledem na péči o vážně nemocné pacienty, umírající a jejich rodiny.

Podle potřeby umí poskytovat nejen psychickou podporu a krizovou intervenci s přesahem do existenciálních rovin člověka jako je pomoc při hledání odpovědí na otázky Proč? Proč zrovna já? Co se to se mnou děje? Jaký to má smysl? Dokázal (a) jsem v životě něco? Co ještě zbývá? Nebudu sám?

1.3.2 HT – herní terapie

V posledních letech se v některých nemocnicích v ČR stal součástí týmu na dětských odděleních herní terapeut, někdy herní specialista (označení není jednotné).

Smyslem práce herního terapeuta je pečovat o dobrý psychický stav hospitalizovaných dětí a jejich rodičů. Pomáhá dětem přizpůsobit se nemocničnímu prostředí, připravuje je na vyšetření a operace. Aktivitami přiměřenými věku dětských pacientů vyplňuje jejich volný čas.

V Thomayerově nemocnici působí herní terapeut od konce roku 2006. V současné době pracují dva herní terapeuti v Centru podpůrné péče Lékořice. Pravidelně docházejí na Klinikou dětské chirurgie a traumatologie a na Dětskou neurologii.

K dispozici mají i keramickou dílnu, kterou nejvíce využívají děti z oddělení Dětské psychiatrie.

1.4 Cíl Dobrovolnického centra Lékořice

Cíl zařízení je chápán jako hlavní poslání nebo smysl Lékořice, kterou je psychosociální podpora pacientů, jejich rodinných příslušníků, ale i zdravotnickému personálu.

Zahrnuje nabídku nejrůznějších činností, které pacient může vykonávat – podpora motivace a komunikace, nové dovednosti.

Pomoc personálu při specifických činnostech – nácvik sebeobsluhy, trénink paměti, aktivizace pacientů.

Kontakt se „zdravým“ světem. Zlepšování prostředí.

1.5 Zřizovatel a financování Dobrovolnického centra lékořice

Dobrovolnické centrum Lékořice funguje v takzvaném partnerském modelu, což v praxi znamená, že se na něm společně podílí FTNsP a občanské sdružení Lékořice.

Občanské sdružení Lékořice je nositelem (nebo tím kdo zařízení založil), dobrovolnický program „Dobrovolníci v nemocnici“ má akreditovaný u ministerstva vnitra.

FTNsP se účastní především finančně (předpokladem je, že tomu věří a dobrovolníky chtějí) na platech koordinátorů, herních terapeutek a koordinátorů duchovní péče, a rovněž zajišťuje i prostory.

Peníze na dobrovolnickou činnost, propagaci, pomůcky, školení a další zajišťuje občanské sdružení.

Tím že má občanské sdružení Lékořice akreditovaný u Ministerstva vnitra ČR, dostává od něj každý rok dotaci, a stejně tak může žádat i ministerstvo

zdravotnictví. Další peníze získává přes nejrůznější granty, o které žádá. Posledním zdrojem jsou sponzoři a další dárci.

Nepřímo a ne prostřednictvím financí je pak například firma Mall.cz, různé hry nebo kancelářské vybavení, Divadlo v Dlouhé volnými vstupenkami pro dobrovolníky a další firmy.

„DOBROVOLNICTVÍ není obět, ale přirozený projev občanské zralosti. Přináší konkrétní pomoc tomu, kdo ji potřebuje, ale zároveň poskytuje dobrovolníkovi pocit smysluplnosti, je zdrojem nových zkušeností a dovedností a obohacem v mezilidských vztazích.“²

„DOBROVOLNÍK je člověk, který bez nároku na finanční odměnu poskytuje svůj čas, svoji energii, vědomosti a dovednosti ve prospěch ostatních lidí či společnosti“³

2. LŮŽKOVÉ ODDĚLENÍ NEUROLOGIE - JIP

2.1 Pojem „Neurologie“

„NEUROLOGIE - lékařský obor zabývající se studiem, diagnostikou a neoperační léčbou chorob nervového systému (mozku, míchy, nervů, svalů).“⁴

2.2 JIP – jednotka intenzivní péče.

Tvoří součást takzvané diferencované zdravotnické péče. Zásady současného způsobu ošetřování vychází z předpokladu, že každý nemocný potřebuje v jednotlivých obdobích své choroby odstupňovanou lékařskou a ošetřovatelskou péči.

---

² JIŘÍ TOŠNER, OLGA SOZANSKÁ Dobrovolníci a metodika práce s nimi v organizacích Portál s.r.o., Praha 2006 s. 18. Portál s.r.o. Klapkova 2 ISBN 80-7367-178-6

³ tamtéž s. 35

⁴ Doc. MUDr. MARTIN VOKURKA, CSc. – MUDr. JAN HUGO a kolektiv Praktický slovník MEDICÍNY Maxdorf s.r.o., nakladatelství odborné literatury 8. Rozšířené vydání s. 315 ISBN 978-80-7345-123-3

Jednotka intenzivní péče je oddělení specifické zdravotní péče o vážně nemocné pacienty zahrnující intenzivní léčebné a diagnostické postupy, ošetřování, monitorování životně důležitých funkcí.

Neurologická jednotka intenzivní péče soustřeďuje specializovaná lůžka pro diagnostiku a léčbu akutních stavů, pro upřesnění diagnózy neurologických onemocnění za pomoci využití elektrofyziologických vyšetření jako např. EEG, EMG, EP (evokované potencionály). Je zde k dispozici i neinvazivní zobrazovací vyšetřovací technika jako je RTG, CT, MRI a ultrazvuk, které umožňují přesnější a rychlejší stanovení diagnózy. V případě nutnosti operačního řešení zdravotních problémů na neurologii spolupracuje s dalšími špičkovými pracovišti.

Z důvodu organizace je doporučený počet lůžek na jednotce intenzivní péče 6 – 12. Nutností je dobrá dosažitelnost rychlé záchranné služby (RZS).

Velikost místa pro jedno lůžko by měla být zhruba 16-20 m², hodně místa zde zabírají přístroje, proto by měl být okolo každého lůžka dostatečný manévrovací prostor. Všechna lůžka by měla být uspořádána tak, aby na ně sestra ze svého stanoviště sester dobře viděla. Lůžka by měla být od sebe oddělena závěsem tak, aby toto místo pro pacienta představovalo alespoň kousek soukromí. Vzdálenost mezi jednotlivými lůžky by měla být zhruba 1,5 m. Samozřejmostí je pak dostatečné množství elektrických zástrček pro přístroje, bodové osvětlení a klimatizace.

Jednotka intenzivní péče by měla obsahovat pracovnu lékaře a staniční sestry, box jednolůžkový, společný a izolační, dále pak hygienický filtr, denní místnost personálu, sklad léků a čistého prádla, čistící místnost, sklad odpadu a špinavého prádla, úklidovou komoru, asistovanou lázeň, sklad přístrojů, hovorunu, místnost pro zemřelé, umývárnu a WC pro personál.

Celá jednotka intenzivní péče musí být izolována, vstup je možný jen přes hygienický filtr. Návštěvy u pacientů jsou možné v omezeném čase a počtu maximálně dvou osob u lůžka.

K práci sestry na jednotce intenzivní péče patří soustředěné pozorování pacientů, sledování jejich přístrojů a zaznamenávání jakékoli změny tak, aby byl na každou tuto změnu upozorněn lékař a mohl včas zasáhnout. Sestra je zde důležitá zvláště proto, že registruje každou změnu u pacienta a okamžitě ji signalizuje lékařům a dalším pracovníkům tohoto oddělení. Důležitá je její disciplinovanost a morální odpovědnost za každé její slovo či záznam.

Počet personálu na tomto oddělení se řídí pravidlem, kdy na jednu postel připadá minimálně jedna sestra, to znamená po dobu 24hodinové služby nejméně tři sestry. Důležité je, aby byly na tomto oddělení přítomné alespoň dvě sestry, které ovládají všechny vysoce specializované výkony. Jednotka intenzivní péče má vlastní staniční sestru.

Závěrem je třeba dodat, že práce nejen lékařů a sester, ale i ostatního zdravotnického personálu na neurologické jednotce intenzivní péče je mimořádně psychicky i fyzicky náročná, rovněž je náročná i po stránce emocionální. Kromě psychického a fyzického zatížení je zde i každodenní setkání nejen s úspěchy, ale i mnohými neúspěchy končící smrtí pacientů. To vše může působit velmi depresivně a snižuje uspokojení z práce. Mimořádně důležitá je proto celková atmosféra na jednotce intenzivní péče. Tým lékařů, sester a ostatního zdravotnického personálu by měl umět pracovat v takřka rodinné atmosféře, kdy by všichni měli být k sobě přátelští, měli by si umět navzájem pomoci, chápat vzájemně své problémy a umět se zastoupit.

2.3 Neurologická jednotka intenzivní péče ve FTNsP

Neurologická klinika FTNsP se jako taková nachází v budově B2 umístěné několik metrů od hlavní vrátnice nemocnice.

2.3.1 Členění budovy neurologie

SUTERÉN - RHB (rehabilitace)

- ambulance 4

- posluchárna

PŘÍZEMÍ - akutní ambulance 1-3

- ambulance 5

- odborné poradny

- centrum pro neurodegenerativní onemocnění

- příjmová kancelář

I. PATRO - JIP

- lůžkové oddělení

II. PATRO - lůžkové oddělení

- pracovna vrchní sestry

- centrum pro epileptologii

- centrum RZ

- psychologie, logopedie

- laboratoře, EEG, EMG, EP

III. PATRO - přednosta kliniky

- primář

- sekretariát

2.3.2 Počet a obsazenost lůžek na JIP

Neurologická jednotka intenzivní péče má jedenáct lůžek, z toho pět lůžek JIP (jednotky intenzivní péče a šest lůžek JIMP - jednotka intermediální péče). V současné době jsou z důvodu nedostatku zdravotnického personálu obsazena pouze čtyři lůžka jednotky intenzivní péče a dvě až tři lůžka jednotky intermediální péče.

2.3.3 Provoz oddělení JIP

Na tomto oddělení se slouží denní a noční dvanáctihodinové směny, přičemž na denní dvanáctihodinové směně slouží tři sestry a jedna sanitárka a na noční dvanáctihodinové směně slouží tři sestry již bez sanitárky. Lékař je zde stále k dispozici. Návštěvy u pacientů probíhají v době od 14 do 18 hodin a to pouze na dvacet minut se dvěma návštěvníky u lůžka nemocného.

2.4 Diagnózy indikující pobyt na oddělení JIP

Mezi diagnózy vedoucí k hospitalizaci pacientů na této jednotce patří:

- Ischemické cévní mozkové příhody (ucpávání cév trombem)
- Hemoragické cévní mozkové příhody (krvácení do mozku)
- Epilepsie
- Úrazy mozku (kranio cerebrální poranění)
- Neuroinfekce (encefalitidy, meningitidy)

- Onemocnění míchy (míšňí léze)
- Myastenia gravis (svalová slabost vedoucí až k neschopnosti pohybu)

3. ZOOTHERAPIE

3.1 Pojem zooterapie

„Zooterapie – obecný termín pro využití zvířete.

Zooterapie (zvířaty podporovaná terapie) je souhrnným termínem pro rehabilitační metody a metody psychosociální podpory zdraví, které jsou založeny na využití vzájemného pozitivního působení při kontaktu mezi člověkem a zvířetem“⁵

někdy lze místo slova ZOOTHERAPIE, lze pro léčebné využití zvířete použít i výrazu ANIMOTERAPIE

Animoterapie

„V českém jazyce neexistuje zvláštní pojmenování metody využití zvířete jako léčebného prostředku pro člověka. Anglosaská literatura používá označení „Léčení prostřednictvím domácích mazlíčků“ (popřípadě léčení domácími miláčky).

Ať už se nám výše uvedené označení líbí, nebo ne, důležitá je skutečnost, že miláčkem může být nejen velké zvíře jako kůň, někdy i slon (podle regionálních zvyklostí) nebo běžně se vyskytující domestikovaná zvířata (pes, kočka), ale třeba i

---

⁵ KOLEKTIV AUTORŮ Zooterapie ve světle pozitivních poznatků Dona s.r.o., 2007 s. 31. ISBN 978-80-7322-109-6

ryba, hmyz, drobný hlodavec, myš, pták, žába, plaz, miláčkem se může stát i rostlina pěstovaná v kořenáči doma u okna.“⁶

„Velmi zjednodušeně řečeno, pojmem zooterapie rozumíme pozitivní až léčebné působení zvířete na člověka. Ať už nám jde o zlepšení paměti, motoriky, komunikace nebo zmírnění stresu, je zde zvíře vždy v roli prostředníka, tzv. koterapeuta.

Zvíře pro klienta může znamenat mnoho – zprostředkuje komunikaci se zbytkem světa a rozveselí ve smutných chvílích, může pomoci i od fyzických bolestí nebo třeba rozcvičí ztuhlé svalstvo. Vždy je třeba mít na paměti, že na druhém konci vodítka či oprati je člověk – zooterapeut. Je to on, kdo rozhoduje zda, kdy a jak přítomnost zvířete využít ke zmírnění lidského trápení.“⁷

3.2 Metody zooterapie.

3.2.1 Animal Assisted Activities AAA

„Animal Assisted Activities („AAA“ „aktivity za pomoci zvířat“ „společenská činnost“) – přirozený kontakt člověka a zvířete zaměřený na zlepšení kvality života klienta nebo přirozený rozvoj jeho sociálních dovedností.

Cíle: Cíle definuje zooterapeut ve spolupráci s osobami pečujícími o klienta. Jedná se například o přirozené zlepšení komunikace, pohyblivosti, motivace, odbourávání stresu, uzavřenosti, nečinnosti apod. Hlavním cílem je obecná aktivizace klienta.

Klientela: Nejčastějšími klienty jsou klienti zařízení sociálních služeb (domovy pro seniory, pro osoby se zdravotním postižením, centra denních služeb atd.) a školských zařízení (dětské domovy, speciální školy, zařízení pro výkon ústavní výchovy aj.), méně často je canisterapie praktikována ve zdravotnických zařízeních (LDN, psychiatrické léčebny aj.)

---

⁶ ZORAN NERADŽIČ Animoterapie aneb Jak nás zvířata umí léčit Albatros a.s. 2006, s. 15. ISBN 80-00-01809-8

⁷ KOLEKTIV AUTORŮ Zooterapie ve světle objektivních poznatků Dona s.r.o., 2007 s. 30. ISBN 978-80-7322-109-6

Techniky (aktivity): Typickými technikami jsou hlazení zvířete, hry, péče o zvíře, přirozené procvičování komunikace a paměti apod.“⁸

3.2.2 Animal Assisted Therapy AAT

„Animal Assisted Therapy („AAT“, „terapie za pomoci zvířat“, „terapie“) – cílený kontakt člověka a zvířete, zaměřený na zlepšení psychického nebo fyzického stavu klienta/pacienta.

Cíle: Cíle definuje profesionál, který je obeznámen s cíli celkové léčby klienta. Cíle jsou individuálně stanoveny tak, aby podporovaly rozvoj konkrétních fyzických, sociálních, emocionálních nebo kognitivních funkcí klienta. Hlavním cílem této zooterapie je podpora procesu léčby nebo rehabilitace.

Klientela: Nejčastějšími klienty jsou osoby s tělesným, mentálním nebo kombinovaným postižením, krátkodobě i dlouhodobě nemocní, lidé v rekonvalescenci, lidé, kteří potřebují podpůrnou léčbu psychických nebo fyzických poruch, nemocí nebo stavů nepohody.

Techniky (aktivity): Typickými technikami jsou polohování, hry pro rozvoj motoriky a sociálních dovedností, hlazení a péče o zvíře, cílené zlepšování komunikace, orientace, paměti, řeči, kognitivních funkcí apod.“⁹

3.2.3 Animal Assisted Education AAE

„Animal Assisted Education („AAE“, „vzdělávání za pomoci zvířat“, „vzdělávací činnost“, „edukace“) – přirozený nebo cílený kontakt člověka a zvířete zaměřený na rozšíření nebo zlepšení výchovy, vzdělávání nebo sociálních dovedností klienta.

---

⁸ KOLEKTIV AUTORŮ Zooterapie ve světle objektivních poznatků Dona s.r.o., 2007 s. 32, 33. ISBN 978-80-7322-109-6

⁹ KOLEKTIV AUTORŮ Zooterapie ve světle objektivních poznatků Dona s.r.o., 2007 s. 33,34. ISBN 978-80-7322-109-6

Cíle: Cíle definuje pedagogický personál ve spolupráci se zooterapeutem. Cíle jsou stanoveny buď pro skupinu studentů (forma přednášek, besed ukázek, zájmových kroužků), anebo individuálně u klientů se specifickými poruchami učení, výchovnými problémy nebo jinými specifickými potřebami. Hlavním cílem je přirozené zvýšení motivace k učení a osobnímu rozvoji.

Klientela: Nejčastějšími klienty jsou osoby se specifickými poruchami učení, chování nebo komunikace, kde lze činnost zaměřit na zlepšení těchto poruch. Další cílovou skupinou jsou studenti běžných škol, kde se výuka zaměřuje na vztahy lidí a zvířat, biologii, téma psí pomoci postiženým, motivací k zodpovědnosti apod.

Techniky (aktivity): Typickými technikami jsou předávání informací zábavnou formou a názornou ukázkou, využití zvířete jako prostředníka pro výuku, hry pro rozvoj motoriky, komunikace, motivace, péče o zvíře apod.“¹⁰

3.2.4 Animal Assisted Crisis Response AACR

„Animal Assisted Crisis Response („AACR“, „krizová intervence za pomoci zvířat“, „KI“) – přirozený kontakt zvířete a člověka, který se ocitl v krizovém prostředí, zaměřený na odbourávání stresu a celkového zlepšení psychického nebo i fyzického stavu klienta.

Cíle: Náplň činnosti ovlivňuje momentální krizová situace – přírodní katastrofa, teroristický čin, kriminální čin apod. Cíle definuje sám zoterapeut případně ve spolupráci s dalším pracovníkem krizové intervence, a to zcela na základě aktuální potřeby klientů. Hlavním cílem je podpora procesu stabilizace situace.

Klientela: Nejčastějšími klienty jsou oběti katastrof nebo násilí a jejich rodinní příslušníci, osoby evakuované mimo domov a do velké míry také ostatní pracovníci záchranných týmů a dobrovolníci, pomáhající s odbouráváním škod.

---

¹⁰ KOLEKTIV AUTORŮ Zooterapie ve světle objektivních poznatků Dona s.r.o., 2007 s. 34, 35. ISBN978-80-7322-109-6

Techniky (aktivity): Typickými technikami jsou psychologické metody, empatie, motivace ke komunikaci a interakci, hlazení, hry, brašny s drobnostmi a hračkami apod.“¹¹

3.2.5 Způsob práce zooterapeuta se zvířetem u metod AAA, AAT, AAE, AECR

Metody zooterapie může zoterapeut provádět samostatně se svým zvířetem, popřípadě může spolupracovat s dalšími zooterapeuty.

Metody zooterapie může provádět proškolený neodborník (laik) samostatně, eventuálně ve spolupráci s odborníkem popřípadě zoterapeut profesionál - záleží zde na zvolené metodě, klientovi a zařízení, kde terapie probíhá.

Zoterapeut může pracovat s jedním či několika zvířaty, a to dle klientely, zařízení kde terapie probíhá, svého uvážení a schopností.

Jednotlivé metody zooterapie může zoterapeut provádět samostatně, např. canisterapii, hiporehabilitaci popřípadě je lze vhodně kombinovat či je navzájem doplňovat, např. práce psa – canisterapie vhodně doplněna králíkem.

3.3 Formy zooterapie v rámci metod AAA, AAT, AAE

Metody zooterapie jako je „AAA“, AAT“ a „AAE“ můžeme provádět formou:

návštěvních programů - kdy zoterapeut se svým zvířetem navštěvuje pravidelně klienta jak v zařízení (nemocniční oddělení, ústav sociální péče), tak v jeho domácnosti. Nabídnout můžeme klientovi i setkávání na neutrální půdě jako je například dětské hřiště, park, zahrada.

---

¹¹ KOLEKTIV AUTORŮ Zooterapie ve světle objektivních poznatků Dona s.r.o., 2007 s. 11. ISBN978-80-7322-109-6

jednorázových aktivit - kdy se jedná především o veřejné prezentace a setkání, ukázky či přednášky. Tyto akce jsou určeny jak zdravým tak handicapovaným klientům. Mimo veřejnost jsou tyto jednorázové akce také velmi vhodné pro uzavřenou skupinu klientů.

pobytových programů - kdy klient pobývá buď jednorázově, nebo pravidelně na místech, kde se zooterapie provozuje. Jedná se například o pobyt klienta na ekofarmě, statku, výcvikovém táboře a podobně. Výhodou pobytu například na ekofarmě je, že klientovi je zde k dispozici i několik druhů zvířat př. kozy, ovce, králíci.

3.4 Další specifické formy zooterapie

Ambulantní program – jedná se o zooterapie praktikovanou například v ordinaci dětského nebo školního psychologa nebo logopeda, kam klient pravidelně dochází. Zvíře zde slouží především k zmírnění či odstranění strachu jak z lékařského prostředí jako takového, tak procedur samotných. Klient je zvířetem motivován ke spolupráci s lékařem nebo jiným odborníkem. Ideálním stavem pak je, pakliže je tento odborník současně i zoterapeutem a své zvíře si sám vhodně zapojuje do programu návštěvy klienta. Pokud tomu tak není, může spolupracovat v týmu se zoterapeutem a jeho zvířetem.

Program péče o zvíře – pod dohledem a vedením odborníka se klient sám nebo s jeho dopomocí stará o zvíře, popřípadě se podílí na jeho výchově či výcviku. Cílem tohoto programu je motivovat klienta k zapojení do běžného života. Péčí o svěřené zvíře se nenásilnou formou učí samostatnosti, zodpovědnosti či pravidelným návykům. Jedná se o zvířata chovaná buď přímo v zařízení, kde klient žije (např. kočky žijící trvale v ústavu sociální péče), popřípadě jde o zvířata chovaná na farmách a podobně. Péči o zvíře můžeme vhodně doplňovat i pěstováním a péčí o ně nebo ergoterapií.

Zooterapie s asistenčním zvířetem – jedná se především o psy, kteří se předávají konkrétnímu handicapovanému klientovi ke zlepšení kvality jeho života, zvýšení jeho samostatnosti nebo jeho integraci do společnosti. Příkladem

může být polohování pomocí asistenčního psa po ukončení rehabilitace u klienta (a zároveň majitele psa).

4. ZVÍŘATA VYUŽÍVANÁ V RÁMCI ZOOTERAPIE

4.1 Obecný pojem zooterapie

„Zooterapie – obecný pojem pro využití zvířete.

Zooterapie (zvířaty podporovaná terapie) je souhrnným termínem pro rehabilitační metody a metody psychosociální podpory zdraví, které jsou založeny na využití vzájemného pozitivního působení při kontaktu mezi člověkem a zvířetem (Mojžíšová, Lacinová, Šemberová 2000)“¹²

4.2 Canisterapie

„Název canisterapie se vžil jako označení způsobu terapie, který využívá pozitivního působení psa na zdraví člověka, přičemž pojem zdraví je zde myšlen přesně podle definice WHO (Světové zdravotnické organizace) jako stav psychické, fyzické a sociální pohody. Jinak lze canisterapii definovat jako Animal Assisted Activities a Animal Assited Therapy prováděné s jedním konkrétním živočišným druhem.“

Canisterapie klade důraz „především na řešení problémů psychologických, citových a sociálně-integračních a působení na fyzické zdraví člověka je u ní druhotné a zahrnuje spíše složku motivace k rehabilitaci a povzbuzení imunity prostřednictvím psychiky.“¹³

---

¹² KOLEKTIV AUTORŮ Zooterapie ve světle objektivních poznatků Dona s.r.o., 2007 s. 31. ISBN 978-80-7322-109-6

¹³ LENKA GALAJDOVÁ Pes lékařem lidské duše aneb CANISTERAPIE Grada Publishing 1999 s. 24. ISBN 80-7169-789-3

4.3 Felinoterapie

„Felinoterapie – využití kočky v rámci zooterapie

Felinoterapie je založena na kontaktu člověka s kočkou, při němž dochází k vzájemnému pozitivnímu působení (Kalinová, 2003b)“¹⁴

„Kočka pomáhá zmírnit adaptační stres nově přichozích klientů do domovů důchodců (zpravidla formou návštěvní služby), díky jejímu vlivu se upravují se hodnoty krevního tlaku a srdeční frekvence, dochází ke zmírnění napětí při stresu, u starších lidí se stimulují paměťové funkce, povzbuzuje se jemná motorika rukou zejména u lidí s poškozením mozku po mozkové mrtvici a úrazech mozku a míchy.

Kontakt s kočkou pomáhá rozvíjet estetické a hudební citění dětí v rámci herních terapií, např. při produkci divadelních her, pomáhá jim v soustředění a hlavně je rozveseluje – původně zakřiknuté děti se smějí a začínají lépe komunikovat. U mentálně retardovaných dětí jsou vzhledem k jejich citové otevřenosti výsledky nejlepší – děti přijímají kočky bez jakýchkoli podmínek, kontakt se zvířetem jim dává pocit bezpečí a ony se radují, významně také podporuje jejich úsilí v komunikaci s ostatními a pomáhá jim rozvíjet slovní zásobu. U fyzicky postižených dětí se spasmy končetin dochází při hře s kočkou k uvolnění spasmu, nemocní s autistickými rysy se uvolňují psychicky a začínají pod vlivem koček komunikovat a spolupracovat se svým okolím. Děti postižené dětskou mozkovou obrnou jsou vtahovány do hry prostřednictvím mňoukání kočky, čímž dochází k motivovanému pohybu. Agresivní děti nebo dospělé pacienti dokážou kočky rychle a energicky uklidnit mňoukáním, někdy i pohlavkem, stejně jako by to udělal rodič.“¹⁵

---

¹⁴ KOLEKTIV AUTORŮ ZOOTERAPIE ve světle objektivních poznatků Dona s.r.o. 2007 s. 32. ISBN 978-80-7322-109-6

¹⁵ ZORAN NERANDŽIĆ ANIMOOTERAPIE aneb Jak nás zvířata léčí Albatros, a.s. 2006 s. 67. ISBN 80-00-01809-8

4.4 Hiporehabilitace

„Hiporehabilitace – využití koně v rámci zooterapie

Hiporehabilitace je souhrnným pojmem pro formy ježdění na koni jako součástí komplexní rehabilitace. Hipoterapie je využívána zejména jako fyzioterapeutická metoda, léčebně pedagogicko-psychologické ježdění jako metoda léčby v psychosociální oblasti a paraježdectví je pojem užívaný pro sportovní aktivity spojené s jízdou na koni osob s postižením.“¹⁶

„...hipoterapie, přesněji hiporehabilitace – zvláštní metody rehabilitace, která využívá terapeutické ježdění na koni u pacientů s dětskou mozkovou obrnou, roztroušenou sklerózou, ortopedickými vadami, vadným držením těla, nevidomých apod. k nácviku chůze, prostorové orientace a správného držení těla prostřednictvím stimulace posturálních svalů pohybem koně, kde psychosociální složka terapie je druhotná a omezená v podstatě jen na vytváření pozitivního sebehodnocení a navazování vztahů ve skupině za pomoci koně.“¹⁷

4.5 Ostatní zvířecí druhy v zooterapii

„Delfinoterapie – využití delfína v rámci zooterapie

Lamaterapie – využití lamy v rámci zooterapie

Insektoterapie – využití hmyzu v rámci zooterapie

Ornitoterapie – využití ptactva v rámci zooterapie

Další zvířecí druhy jsou využívány bez upřesňujícího označení. Většinou bývají řazeny mezi další druhy zooterapie nebo jsou nazývány opisem (terapie akvarijními rybičkami apod.), patří mezi ně nejčastěji

---

¹⁶ KOLEKTIV AUTORŮ ZOOTERAPIE ve světle objektivních poznatků Dona s.r.o., 2007 s. 32. ISBN 978-80-7322-109-6

¹⁷ LENKA GALAJDOVÁ Pes lékařem lidské duše aneb Canisterapie Grada Publishing 1999 s. 24. ISBN 80-7169-789-3

- *malá domácí zvířata (drobní hlodavci, akvarijní rybičky, obojživelníci a plazi aj.)*

- *hospodářská zvířata (zejména kozy, ovce, ale také prasata aj.) – často bývá využito různých farem, kde jsou k dispozici různé druhy těchto zvířat (včetně psů, koní, koček) a vzniká specifický směr někdy nazývaný farmingtherapy (terapie praktikovaná na farmách)*

- *volně žijící zvířata*

- *exotická zvířata v zoo atd.*“¹⁸

Příkladem zooterapie volně žijících zvířat je unikátní stádo muflonů žijící již mnoho let volně v areálu FTNSP, kde se i s velkým úspěchem množí. Mufloni přicházejí až do těsné blízkosti pavilónů nemocnice, pacientům nadosah.

---

¹⁸ KOLEKTIV AUTORŮ ZOOTEAPIE ve světle objektivních poznatků Dona s.r.o. 2007 s. 32.
ISBN 978-80-7322-109-6

PRAKTICKÁ ČÁST

5. KAZUISTIKA

12131 - Neurologie – příjmová ambulance Fakultní Thomayerova nemocnice

I. interní klinika IPVZ Fakultní Thomayerovy nemocnice

Lékařská zpráva:

„*SUK Petr*“

Anamnéza:

OA: V r. 79 a v r. 90 resekce parafaryngeálního myxoepiteliomu, v r. 95 operace pro ca slinné žlázy s následnou aktinoterapií (ozařování). V 12/97 plánovaná extrakce zubů v CA, pro nemožnost zaintubování od ní upuštěno. Vzápětí se rozvinula blokáda Cp (krční páteř), následně rozvoj kvadruparesy (ochrnutí celého těla) a bulbárního syndromu (poruchy dýchání, řeči, žvýkání, polykání). MRI v lednu 98 prokazuje postradiační nekrosu (odumření) segmentů C2,C3, od března již obraz transversální míšní léze od C2/3 s nutností UPV (umělé plicní ventilace). Od června 2000 má pacient k dispozici vlastní ventilátor určený pro domácí péči. K nám 7/2000 přeložen z JIP neurologické kliniky FNKV, kde byl hosp. od května 1998.

AA: Ciprin

Nynější onemocnění: Pacient je dlouhodobě hospitalizován pro spastickou kvadruplegii při transversální míšní lézi C2/3 na podkladě postradiační myelopatie, s parézou bránice bilat. a závislosti na UPV. Celkově je ve stabilizovaném stavu, ojediněle s projevy vegetativní dysbalance s poklesem TK a závratí. Nejčastěji řešeným problémem jsou obleněná peristaltika, uroinfekty, dekubity postupem let zhojeny. Vegetativní nestabilita (pokles tlaku) se projevuje prekolapsovými, až kolapsovými stavy při ortostatické hypotenzi, která může

nastat v sedu na lůžku, dobře reaguje na elevaci DKK resp. Trendelenburgovu polohu.

Objektivní nález: Afebrilní, TK 125/65, sat.02 98%, DF 12/min, UPV přes TSK – CMV: f 14, TV 750, MV 8,5 při vědomí, usmívavý, komunikuje grimasou, psych. Dobře komp. Perif. Paresa VII dx, st.p. resekci mandibuly, ost. MN spr., Aktivní hybnost jen v obličeji a hlavou. Na HK spastická plegie bilat, klonus minimálně vyjádřený. Na DK spastická plegie bilat, klonus minimálně vyjádřený. Na DK spastická plegie bilat, klonus minim. Vyjádřený, py irit ++.

Anestezie od C2. Epicystostomická kanyla odvádí čirou moč, b. volně prohmatné, nebolestivé, dekubit sakrálně a nad pravým trochanterem zhojené, nad levým drobný granulující defektca 0.5 cm v prům.

DG: Spastická kvadruplegie – iradiační od 1998 G82.4

St.p. operaci pro Ca karotis s následnou aktinoterapií 1995

Závislost na ventilátor

Tracheostomie

St.p. exstirpaci parafaryngeálního myxoepiteliomu 1979 a 1990

Průběh hospitalizace na interní oddělení-JIP – pravidelně překládán při uzávěru neurologie-JIP v důsledku jejího malování:

Pac. po dobu uzávěru lůžek na JIP Neurol. kliniky převzat k nám. Na Neurol. klinice FTN je dlouhodobě hospitalizován pro spastickou kvadruplegii při transversální míšní lézi C2/3 na podkladě postradiační myelopatie, s nutností UPV. Celkově je ve stabilizovaném stavu.

U nás během hospitalizace neurologicky stacionární nález spastické kvadruplegie, oběhově stabilní s intimit. stavy ortostatické hypotenze, beze známek akutního infektu. Pokračováno ve ventilační podpoře, chronické, zavedené medikaci, rehabilitaci a ošetrovatelské péči, průběh bez komplikací,

uspokojivý p. o. příjem, bilance tekutin vyrovnána, stolice naposledy včera/klyzma/. Pac. k další léčbě překládáme zpět na Neurol. kliniku FTN

Poslední medikace:

Baclofen 10mg tbl. 1-1-1, Cerucal 20mg tbl. 1-0-1, KCL tbl. 1-0-1, Famosan 20mg tbl. 0-0-1, Dormicum 7,5mg tbl. 0-0-0-1/2, Zoloft 50 2-0-0, OptiFibre 1 odm. dle rozpisu

Diagnóza při propuštění:

Spastická kvadruplegie – iradiační od 1998

St. p. operaci pro Ca parotis s následnou aktinoterapií 1995

Závislost na ventilátoru

Tracheostomie, Epycystostomie

St.p. exstirpaci parafaryngeálního myxoepiteliomu 1979 a 1990“¹⁹

6. POŠKOZENÍ MÍCHY

„Poškození míchy je jedním z nejhůře devastujících zdravotních postižení. Jedinci s míšními lézím netrpí jen ztrátou hybnosti či citlivosti na trupu a končetinách, ale rovněž poruchami autonomního nervového systému, tedy poruchou močení, defekace, poruchou sexuálních funkcí a dalšími riziky a možnými komplikacemi“²⁰

6.1 Etiologie, neurologický obraz

„V České republice vzrůstá počet pacientů s míšními lézím ročně o 200-250 nových případů. K poškození míchy dochází nejčastěji úrazem, a to současně při poranění páteře, při kterém je komprimován páteřní kanál luxovaným obratlem,

---

¹⁹ 12131 – Neurologie - příjmová ambulance Fakultní Thomayerova nemocnice I. Interní klinika IPVZ Fakultní Thomayerova nemocnice – Lékařská zpráva

²⁰ PAVEL KOLÁŘ et al. Rehabilitace v klinické praxi Galén 2009 s.352 ISBN 978-80-7262-657-1

popř. kostními úlomky. Úrazy páteře s míšními lézím jsou způsobeny převážně autonehodami, dále pády z výšky a sportovními úrazy. Průměrný věk takto poraněných pacientů se pohybuje mezi 30-35 lety. Další menší skupinu míšních poškození tvoří neúrazové míšní léze, a to cévní myelopatie, záněty či nádory. Tito pacienti jsou zpravidla starší, kolem 60-70 let. Paraplegie vzniká při lézi distálně od segmentu Th2, tetraplegie při lézi v segmentech C až Th1. Můžeme též zmínit pentaplegii, což je současné postižení svalů bránice, tedy léze nad segmentem C4. Pokud odpovídá neurologický obraz úplnému přerušení míchy, jedná se o kompletní transverzální míšní lézi. Zachování částečného pohybu nebo citlivosti pod úrovní léze svědčí pro nekompletní transverzální míšní lézi. V neurologickém průběhu nastává období míšního šoku, které začíná bezprostředně po vzniku míšní léze a trvá nejčastěji kolem 6 týdnů. V tomto období můžeme pozorovat u pacienta úplnou atonii, areflexii a anestezii. Nezřídka se může po odeznění míšního šoku do určité míry obnovit jak citlivost, tak hybnost.“²¹

6.2 Systém léčebné péče

„Pacienti s poškozením míchy vzniklým úrazem jsou urgentně překládáni na spádové spondylochirurgické pracoviště, kde jsou bezodkladně operováni. Operace sestává ve většině případů ze dvou částí. V první řadě je to míšní dekomprese, tedy uvolnění míchy repozicí luxace a odstraněním kostních úlomků. V další fázi se provádí stabilizace páteře. Ta má význam především pro možnost zátěže poraněných segmentů, a tedy včasnou intenzivní komplexní rehabilitaci. Pacientovi je rovněž nasazena specifická medikace – antiedematózní, antiulcerózní, antidepressivní, analgetická, prevence tromboembolické nemoci. Již na spondylochirurgickém oddělení, případně na ARO, je zahájena intenzivní rehabilitace.

Pokud je pacient kardiopulmonálně kompenzován, je přeložen na spinální jednotku. Některé spinální jednotky mají možnost přijmout i pacienty s nutností ventilační podpory. Na těchto pracovištích je zajišťována komplexní

---

²¹ PAVEL KOLÁŘ et al. Rehabilitace v klinické praxi Galén 2009 s.352 ISBN 978-80-7262-657-1

ošetřovatelská, lékařská, rehabilitační a psychologická péče. Ošetřovatelství znamená především saturaci základních životních potřeb pacienta, tedy příjmu potravy, osobní hygieny, spánku, močení, defekace. Důležitou součástí ošetřovatelské péče je prevence vzniku dekubitů, tromboembolické nemoci, plicních komplikací, uroinfekcí a také šíření nozokomiálních nákaz. Lékařská péče je zaměřena na indikaci vhodné medikace, prevenci a léčbu časných komplikací a nastavení režimu močení, vyprazdňování apod.

Na spinálních jednotkách je významnou součástí léčby psychologická intervence, psycholog komunikuje se všemi pacienty na oddělení, s jejich rodinami, ale i se zdravotnickým personálem. Důležité jsou také návštěvy sociální pracovníce, která provádí sociální šetření a pomáhá řešit sociální situaci pacientů.“²²

---

²² PAVEL KOLÁŘ et al. Rehabilitace v klinické praxi Galén 2009 s.353 ISBN 978-80-7262-657-1

7. ZVÍŘATA VYUŽÍVÁNA U KLIENTA NA ODDĚLENÍ NEUROLOGIE-JIP

7.1 Jorkšírský teriér.

„PŮVOD: Nad původem jorkšírského teriéra si lámou hlavu nejzkušenější kynologičtí odborníci. O tom, z kterých plemen vznikl, padají dohady. Jedním z jeho předků je pravděpodobně dnes již vymřelý clydesdale terrier a paisleyterrier či watterside terrier a skyterrier, přikřížen je pravděpodobně i maltézáček.

Vyšlechtili ho chudí skotští tkalci, kteří nemohli živit velkého psa, potřebovali však malého, ostrého a sebevědomého pejska, který by zbavoval jejich příbytky obtížných hlodavců, byl schopen ohlídat jejich obydlí a příležitostně ulovil i králíka, což bylo vítaným přilepšením jejich chudičké kuchyně. Při zavádění strojové výroby v textilním průmyslu koncem 18. století stěhovali se tkalci za prací do Yorkshiru a Lancashiru a své malé pejsky – kteří ovšem v tehdejší době byli podstatně větší, robustnější a ne tak kvalitně osrstění než jsou dnešní jorci – brali sebou. Podle některých zdrojů se chovem jorkšírů zabývali i popeláři a horníci. Jisté je, že tento krásný pejsek pochází z těch nejchudších kruhů. K rozvoji plemene pomohl i intenzivní rozvoj dopravy, který umožnil chovatelům navštěvovat i vzdálenější psí výstavy, které se v té době začaly organizovat. Zpočátku byl vystavován pod různými názvy, název Yorkshire terrier se objevuje kolem roku 1860.

Malý a elegantní pejsek padl časem do oka i chovatelům z majetnějších kruhů a začal se těšit nesmírné oblibě. Anglický Kennel Club uznal jorkšírského teriéra jako samostatné plemeno oficiálně v roce 1886 a v roce 1898 byl založen první Yorkshire terrier club na světě.

Nejznámějším jorkšírským teriérem byl Huddersfield Ben, který se narodil v roce 1865. Tento „praotec“ všech jorkšírů zanechal po sobě celou řadu kvalitních potomků. On sám byl v tehdejší době nejlepším zabíječem krys

v arénách, kde se pořádaly tyto zápasy. Dožil se však jen šesti let. Zahynul následkem dopravní nehody.

Vzhled jorků se postupně měnil, důležité je, že zůstala zachována jejich povaha. Temperament, inteligence, veselost, přítulnost – právě pro tyto svoje vlastnosti se stal oblíbeným společníkem dnešního člověka.“²³

7.1.1 Denny od Šárecké skály

Fenka narozena 26. 1. 2007 již od štěněte vykazovala velkou přichylnost k lidem, zvláště pak k malým dětem. Zvláštní přichylnost pak věnovala lidem starým, o holi či na invalidním vozíku.

Když bylo fence půl roku, setkala se s asi dvanáctiletým chlapcem, kvadruplegikem ležícím na žíněnce v herně denního stacionáře pro děti s kombinovaným postižením.

Překvapením bylo, když si fenka sama aktivně tohoto chlapce našla v herně plné silně hlučících dětí. Přestože tehdy nevážila ani dvě kila a dosahovala výšky sotva dvaceti centimetrů, vyškrabala se na poměrně vysokou žíněnku k chlapci, a i když on sám se nemohl pohybovat ani mluvit, vyhledala jeho hlavu, přitiskla se k jeho krku a doslova mu „zírala“ do očí. Chlapec se začal jemně usmívat a hladit fenku jediným hybným prstem, ukazovákem na levé ruce.

Setkání fenky s chlapce se opakovalo ještě několikrát a vždy ve stejném sledu. Fenka si sama chlapce vyhledala, přitiskla se k jeho krku a hledíc mu upřeně do očí, nechala se od něj hladit.

Chlapec byl na canisterapii zvyklý, protože se pravidelně jednou týdně provozovala v rámci programu tohoto zařízení. Ke canisterapii se zde ale využíval pes plemene zlatý retriever. Chlapci však vzhledem k jeho handicapu nevyhovoval. Kontakt s tímto psem byl pro něj spíše nepříjemný vzhledem k váze a velikosti mohutného psiho těla (pes se k němu vždy silně přivinul, a pakliže to

---

²³ VALEŠOVÁ DAGMAR MALÁ KNÍŽKA O JORKŠÍRKOVI I. CZ YORKSHIRE TERRIER CLUB se sídlem v Praze s. 1, 2

bylo chlapci nepříjemné, nemohl se od psa odsunout) a dále pak nemožnost úzkého kontaktu se psem.

Přestože chlapec měl hybný pouze jeden prst, byl jeho prostřednictvím schopen sdělovat své pocity a přání. Dal najevo, že fenka jorkšírského teriéra mu vyhovuje více. Vzhledem k velikosti psíka a k jeho váze mu mohla celým tělem ležet na hrudníku a krku a on měl možnost nejen ji celou vidět, ale také ji hladit po celém těle.

Po této zkušenosti již byla fenka cíleně socializována a cvičena ke splnění kritérií canisterapeutických zkoušek.

V roce 2008 ve dvanácti měsících svého věku fenka složením canisterapeutické zkoušky získala „Certifikát o vhodnosti psa využívaného k rozvoji osobnosti“ ve vzdělávacím centru SVOPAP. Tento Certifikát má platnost na dobu jednoho roku a proto je nutné jej každý rok obnovovat.

Z tohoto důvodu fenka od roku 2009 pravidelně absolvuje týdenní caniterapeutické soustředění, které pořádá občanské sdružení Psi pro život, v jehož rámci dochází do Ústavu sociální péče Psáry, kde je využívána hlavně u nejtěžší, převážně ležící klientely. Zde je fence každý rok vydáváno písemné osvědčení občanského sdružení.

Od května roku 2008 působí tato fenka v dobrovolnickém centru Lékořice ve FTNsP, kde působí na oddělení geriatric, dětské neurologie a na neurologické klinice na oddělení jednotky intenzivní péče. Rovněž se fenka účastní prezentačních akcí občanského sdružení Lékořice jako je například Den pro sestru, Den pro zdraví, Dětský den ve FTNsP a rovněž se prezentuje na seminářích o zooterapii ve FN Motol.

Přesto, že toto plemeno není vzhledem ke svým povahovým vlastnostem teriéra a tělesné konstituci pro canisterapii vhodné, je možné najít několik málo jedinců, kteří vlohy pro canisterapii vykazují, a jejich využití možné je.

Velkou předností fenky je, že umí sama aktivně navazovat kontakt s handicapovanými lidmi a rovněž je schopna přinášet a podávat těmto lidem rozličné předměty, ať již se jedná o slepeckou hůl, deštník, mobilní telefon, různé součásti oblečení včetně domácí obuvi, hračky, psací potřeby, kartáček na zuby nebo třeba i balíček papírových kapesníků či časopis.

Fenka si rovněž nechá dětmi poslechnout srdíčko fonendoskopem, otevřít a prohlížet tlamku špachtlí, obvazovat tělo gázou nebo „píchnout“ injekci. Toto je pak v hojné míře využíváno u dětských pacientů při aklimatizaci na nemocničním oddělení a odbourávání strachu z různých vyšetření.

Vzhledem k tomu, že srst toto plemene je bez podsady, podobá se svou strukturou lidskému vlasu. Její velkou výhodou je, že nelíná. Psa je proto možné koupat před každou naší návštěvou na nemocničním oddělení.

Jako nevýhodu vidím určitou křehkost této fenky, neboť vzhledem k její malé váze a velikosti je nevhodná u klientů, kteří mají velký problém s ovládním svých končetin (díky spasmům), a tudíž mohou poměrně silně zmáčkнут drobné (dvoukilové) tělo této fenky.

7.2 Flat Coated retriever

Flat Coated retrívř patří do velké skupiny retrívřů (vyšlechtěných v 2. polovině 14. století), kteří se osvědčili a osvědčují především jako psi lovečtí, kdy se využívají hlavně pro práci ve vodě – přinášení zvěře z vodní plochy. Vzhledem k tomu, že se jedná o velmi přátelské psy (zvláště k dětem) s velkou chutí přinášet předměty, jsou již delší dobu využíváni jako psi asistenční, slepečtí, canisterapeutičtí, a v neposlední řadě pak jako psi záchranářtí.

Nejznámější z retrívřů je krátkosrstý labradorský chovaný v barvě bílé, černé a čokoládové, curly coated retrívř, nejmladším pak představitelem tohoto plemene je chesapeakebay retrívř, nejmenším nova scotia duck tolling retrívř, nejoblíbenějším a nejrozšířenějším retrívřem z důvodu dlouhé bílé až sytě žluté srsti je retrívř zlatý.

„Flat coated retrívr je dalším z retrívrů, který má delší srst. Vyšlechtěn byl ve stejné době. V jeho krvi koluje krev psů dovezených do Anglie z Newfoundlandu a krev setrů. Má vynikající lovecké vlastnosti. Velmi se osvědčil i jako společník, který miluje zvláště děti. Před první světovou válkou to byl jeden z nejoblíbenějších psů v Anglii, později ho však vytlačili labradorští zlatí retrívři. Teprve dnes opět jeho obliba stoupá.“²⁴

„Fletí“ se chovají v barvě černé a hnědé a díky přimíchané krvi setrů jsou drobnější a elegantnější než retrívři ostatní. Povahově jsou to psi velmi jemní a pro canisterapii vykazující jakýsi „šestý smysl“, neboť jsou schopni s klienty pracovat samostatně s jistou dávkou intuice.

7.2.1 Edy Ze Štenkovského lesa „ERNY“

Pes narozen 17. 10. 2008. Byl cíleně vybrán a pořizován pro canisterapii. Pochází z pracovního spojení, kdy oba jeho rodiče aktivně pracují jako terapeutičtí psi. Štěně již od svého narození bylo chovateli cíleně připravováno na dráhu terapeutického psa.

Že je toto plemeno je pro canisterapii přímo předurčeno, dokazoval pes už od štěněčího věku. Svou lásku a přichylnost projevoval zejména malým dětem. Jeho prvními „klienty“ byly malé děti našich rodinných příslušníků. Psa s nimi bylo možné nechat samotné (samozřejmě pod určitým dohledem), pes je hlídal a na jejich pláč chodil upozorňovat dospělé. Dětem také rád přinášel hračky, velmi oblíbenou hrou pak bylo svlékání ponožek a zouvání botiček z nohou našich batolat.

Pes v roce 2010 složil ve vzdělávacím centru SVOPAP canisterapeutické zkoušky a získal Certifikát o vhodnosti psa využívaného k rozvoji osobnosti.

Pes pracuje na oddělení dětské neurologie, kde je využíván hlavně na polohování malých pacientů.

---

²⁴ RNDr. Ing. LUDĚK J. DOBRORUKA Psi Adventinum s.r.o. 1995 Praha s.160. ISBN 80-85277-39-5

Od roku 2010 je využíván na neurologické klinice oddělení jednotky intenzivní péče u pacienta s transverzální lézí míšni.

Své povahové vlastnosti pro práci v canisterapii tento pes plně projevil již při své první návštěvě na oddělení dětské neurologie. Když vstoupil na toto oddělení, spatřil blízko dveří asi desetiletou dívku s kombinovaným postižením zmítající se na vozičku v záchvatu pláče a třesu celého těla. Pes sám přistoupil k této dívence a zcela intuitivně jí vložil svou velkou hlavu do podkoleních jamek obou nohou. Dívka se jakoby zázrakem, k radostné úlevě své maminky přestala zmítat a plakat a jen tiše seděla a pozorovala psa.

7.3 Králíci

„Králík je vynikající terapeutický pomocník: je klidný, ale zvědavý, pohyblivý, může se dobře chovat na klíně, na ruce i na posteli, rád se nechá hladit, jeho srst má výbornou texturu pro pozitivní taktilní podněty. Podle Otterstedtové (2001) staví staří lidé v domovech přítomnost králíka – vedle psa a kočky – na první místo mezi žádanými zvířecími pomocníky. Opět zde hraje důležitou roli jeho měkká srst a možnost hlazení, což je jednoznačně preferováno všemi obyvateli domovů. Králík je vhodný jak pro děti, tak i pro seniory, má zklidňující vliv pro chovance, podporuje jemnou motoriku prstů, uplatňuje se i u gerontopsychiatrických pacientů s demencí.“²⁵

„V terminální fázi života může tvořit králík často jediné pojitko mezi pacientem a vnějším světem při demenci, Alzheimerově chorobě a gerontopsychiatrických onemocněních (Otterstedt, 20011).“²⁶

7.3.1 Teddy králíček

Teddy králíček byl do České republiky poprvé přivezen v roce 2006, a to ze SRN, která společně s Holandskem a Belgií vytvořila pro český chov kvalitní

---

²⁵ KOLEKTIV AUTORŮ ZOOTHERAPIE ve světě objektivních poznatků Dona s.r.o., 2007 s. 294 ISBN 978-80-7322-109-6

²⁶ KOLEKTIV AUTORŮ ZOOTHERAPIE ve světě objektivních poznatků Dona s.r.o., 2007 s. 295 ISBN 978-80-7322-109-6

základnu. Zde v České republice byl založen Klub přátel zakrslých Teddy, který sdružuje chovatele a obdivovatele tohoto plemene, snažící se o jeho oficiální uznání v České republice.

„Ideální hmotnost zakrslého Teddy králíčka by měla být cca od 800 g do 1500 g. Tělo zavalité, válcovité s oblým zadečkem a ocáskem přiléhajícím k tělu, hlava široká s výraznými lícními partiemi. Kůže pevně přilehlá, bez záhybů a laloku. Srst Teddy králíčka by měla být hustá, jemná, dlouhá, rovnoměrně rozložená po celém těle včetně břicha a hlavy. Nesmí filcovatět, měla by se snadno udržovat. Plemenné znaky tvoří čelenka v osrstění hlavy a polodlouhá srst na uších. O uších platí čím kratší, tím lepší.“²⁷

Pro zooterapii je jedinečným povahovým znakem Teddy králíčků jejich neuvěřitelná přítulnost a mazlivost, vyžadující stálý kontakt s člověkem. Velmi rádi se nechávají česat a jsou schopni úzkostlivě udržovat čistotu (rychle a snadno se naučí užívat kočičí toaletu). Vzhledem k jejich stálé snaze o kontakt a pohlázení jsou ochotni sami přicházet k člověku nebo alespoň polehávat v jeho těsné blízkosti. Jedná se o vysoce společenská zvířata, která zavřena o samotě v kotci vysloveně strádají.

V roce 2009 jsem získala tříletou samičku Teddy králíčka Aili, která byla chovatelkou dovezena z Německa. Podmínkou získání samičky bylo, že nebude dále využívána k chovu a bude v bytových podmínkách chována jako „mazlík“. Z tohoto důvodu bylo proto přistoupeno k její následné kastraci.

U Aili mne překvapila její klidná mazlivá povaha (oproti dříve chovaným zakrslým králíčkům), vydržela hodiny ležet na klíně nebo být chována v náruči. Rovněž jí nečinilo problém, byla-li delší dobu česána, a to po celém těle – její srst byla dlouhá a jemná a velmi příjemná na dotyk.

V témže roce byla prvně využita na neurologické klinice - oddělení jednotky intenzivní péče u pacienta s transverzální míšní lézí. Dále je využívána

---

²⁷ Dostupné z WWW: <http://teddyzhk.webnode.cz/zakrsl-teddy-jaci-jsme/> 24.10.2011

na oddělení dětské neurologie. Vzhledem k tomu, že se Aili nebojí mých terapeutických psů ani není agresivní nebo bázlivá vůči morčatům, která využívám, беру ji na hodiny zooterapie společně s nimi.

V roce 2010 byla již cíleně pořízena na neurologické klinice – oddělení jednotky intenzivní péče k pacientovi s transverzální lézí míšni a oddělení dětské neurologie samička Teddy králíčka Oasis z Drinopolu (majitelka této chovné stanice upřednostňuje do chovu pouze povahově vhodné jedince vykazující klidnou a mazlivou povahu). Samička kromě své mazlivé přítulnosti, vyniká rovněž velmi kontaktním chováním, a to nejen k pacientům neurologie, ale i k mým terapeutickým psům, se kterými je schopna rovněž společně pracovat. Z klidu ji nevyvádí ani přílišná rušnost a zvuková rozmanitě oddělení dětské neurologie (hlavně tehdy, pokud se zooterapie odehrává v herně oddělení), ani občasně zatahání za ouška nebo nechtěné dloubnutí do očí či tlamky. Pakliže je mazlení a tahání přespříliš, položí se na lůžku nebo dece u pacienta a v klidu leží se zadními běhy nataženými dozadu, což značí její naprostou pohodu a klid.

Obě samičky jsou využívány na pravidelném canisterapeutickém soustředění občanského sdružení Psy pro život v Ústavu sociální péče Psáry a to převážně u klientů s těžkým kombinovaným postižením.

7.4 Morčata

Morče domácí jsou domestikovaným potomkem divokých morčat, která si zdomácněli indiáni v Jižní Americe již několik tisíc let v předkolumbovské éře. Z tohoto faktu vyplývá, že ochočené morče se velmi dobře přizpůsobilo soužití s člověkem v jeho bezprostřední blízkosti.

„K jeho přednostem dále patří malá tělesná velikost, nenáročnost chovu i výživy a velká snášenlivost vůči člověku, příslušníkům vlastního druhu i k jiným zvířatům. Toho se v praxi často využívá při společném chovu a koterapeutickém nasazení s domácím králíkem. Morče je sociálně žijícím druhem s denní aktivitou, takže je jako společenské zvíře velmi vhodné. Je velice trpělivé, nesnaží se utéci

ani kousnout a nechává si libit i neobratnou manipulaci dětí nebo pohybově handicapovaných pacientů či seniorů. Rychle si zvyká na brání do ruky, přičemž mláďata lze brát do ruky již ode dne jejich narození (Řezáč, 2004). Pokud se mu umožní pravidelný kontakt, dokáže po poměrně krátké době rozlišovat členy rodiny nebo osazenstva pokoje a projevovat větší nebo menší náklonnost vůči nim.“²⁸

„Oblasti využití působení morčetem se prakticky kryjí s těmi, které byly zaznamenány u králíka, což je do značné míry dáno jejich velmi často souběžným nasazením s tím, že pacienti/obyvatelé sociálně zdravotních zařízení mají možnost se stýkat s oběma druhy, příp. mezi nimi volit.

Morčata jsou pro svoji velikost, mírnost a „odolnost“ nejčastěji součástí aktivačních a terapeutických programů pro děti, a to i pro děti v raném předškolním věku. Mají uklidňující vliv, odvádí pozornost od bolesti a náročných vyšetření, jsou psychickou oporou při dlouhodobé hospitalizaci, při stresových situacích, účastní se psychoterapie citově deprivovaných a zneužívaných dětí, jsou vděčným námětem rozhovorů (Galiová, 1999).

Využívají se k prolomení komunikačních bariér u dětských pacientů s autismem (Galajdová, 1999, Kršková, 2003), k podpoře u myalgické encefalomyelitidy (Galajdová, 1999) a elektivního mutismu (Frick-Tanner, Tanner-Frick, 2003).

Pozitivní roli morčat při postupném zlepšování vážných až kritických zdravotních postižení pacientů v kómatu, a to i po nejtěžších mozkových příhodách, uvádějí Otterstedt (2001) a Ziger (2003). V této souvislosti se rovněž oceňuje dobrá možnost bezproblémově pokládat morčata na lůžka pacientů nebo pacientům na invalidní vozíky.“²⁹

---

²⁸ KOLEKTIV AUTORŮ ZOOTHERAPIE ve světle objektivních poznatků Dona s.r.o. 2007 s. 295 ISBN 978-80-7322-109-6

²⁹ KOLEKTIV AUTORŮ ZOOTHERAPIE ve světle objektivních poznatků Dona s.r.o., 2007 s. 296 ISBN 978-80-7322-109-6

V současné době se chovají morčata dlouhosrstá, krátkosrstá a bezsrstá v široké barevné škále. Pro účely zooterapie jsem vybrala morče dlouhosrsté - sheltii a dále morče bezsrsté – skinny.

7.4.1 Dlouhosrsté morče – sheltie

Bylo prvním morčetem, které bylo začleněno jako terapeutické zvíře do programu zooterapie ve FTNsP. Jednalo se o samce odchovaného v bytových podmínkách (chovná stanice ušlechtilých morčat Jizerka), díky tomu bylo od narození zvyklé na kontakt a manipulaci ze strany lidí.

Bylo to velice klidné, mazlivé zvíře, které upoutalo na první pohled pozornost svou dlouhou jemnou srstí v barvě bílo-červené a velkýma černýma očima, které dominovaly v kulaté hlavičce. Zvířátko velmi pokojně, bez jakýchkoli protestů snášelo chování a mazlení a to i od pacientů, jejichž hybnost byla velmi omezená, a tudíž jejich manipulace s ním nepatřila vždy právě k nejjemnější.

Morče bylo využíváno na oddělení geriatric, dále pak u dívky dlouhodobě hospitalizované na oddělení dětské neurologie, která si kontakt se zvířátkem velice přála, ale z důvodu jejího náboženského vyznání (islám), nemohl být do terapie využit pes, neboť islám považuje psa za nečisté zvíře.

Na neurologické klinice bylo morče využíváno u pacientů po cévní mozkové příhodě (CMP) k jejich aktivizaci - morče hladili, probírali se jeho srstí a podle svých možností trénovali úchop a manipulaci s různými kartáči a hřebeny při česání jeho dlouhé srsti. Velmi dobře se morče na tomto oddělení osvědčilo u pacientky po těžké cévní mozkové příhodě, kdy nemluvila, omezeně hýbala levou rukou a pouze mimikou v obličeji dávala najevo, že mluvenému slovu rozumí. Morče bylo u pacientky přímo indikováno ošetřujícím lékařem. Fyzioterapeutka, která s pacientkou pracovala, postupně pokládala jednu i druhou ruku na tělo morčete a pacientka, která si nejprve prohřívala ruce na jeho těle, se postupně snažila probírat se prsty jeho srstí a hladit zvíře po celém těle (od čumáčku až

k zádi). Rovněž se snažila pohybovat rty a velmi živě reagovala na zvířátko grimasami.

Od roku 2009 je morče využíváno u pacienta s transversální míšní lézí, který je již řadu let hospitalizován na neurologické klinice – oddělení jednotky intenzivní péče.

7.4.2 Bezsrsté morče - skinny

Jedná se o morče, jehož tělo je zcela holé, pouze na čumáčku má zbytek srsti. Výhodou tohoto morčete je, že fyziologická teplota jeho těla je zhruba 40 stupňů, což je velmi dobře využíváno u pacientů, jejichž hybnost je omezena a končetiny jsou v důsledku špatného prokrvení chladné.

Velkou výhodou tohoto plemene, je také to, že morče splňuje vysoké hygienické nároky kladené na zvíře využívané v nemocnici. Morče nelíná a velmi dobře se udržuje v čistotě (je možné, pokud je zvyklé, je často omývat).

Nevýhodou je, že je velmi náročné na teplotu prostředí, v kterém se nachází, a je třeba je důsledně chránit proti chladu a průvanu nebo naopak vysokým teplotám v letních měsících.

Morče je využíváno na oddělení dětské neurologie, kde je pacienti přijímají velmi pozitivně vzhledem k svému neobvyklému vzhledu. Naproti tomu jejich matky, které jsou na tomto oddělení společně se svými dětmi hospitalizované, mají se vzhledem tohoto zvířátka poměrně problémy.

Od roku 2009 je toto morče využíváno na oddělení neurologické kliniky-jednotce intenzivní péče u pacienta s transversální míšní lézí.

7.5 Suchozemská želva

Toto zvíře bylo pořízeno do programu zooterapie jako „živá výuková pomůcka“, která slouží především starším dětským pacientům jako zdroj poznatků

při výuce zoologie na oddělení dětské neurologie. Děti mají možnost seznámit se s dnes již méně obvyklým domácím mazlíčkem z řad terarijních zvířat.

Dozvídají se nejen o životě želv ve volné přírodě, ale seznamují se rovněž se světem chovu terarijních zvířat vůbec.

7.5.1 Želva zelenavá

Jedná se o nejrozšířenější druh želv chovaných v zajetí, chovatelé ji též přezdívají jako „želva domácí“, jejíž chov zvládne bez problémů i začínající chovatel. Výhodou tohoto zvířete je využití u pacientů s alergiemi na zvířecí srst, nevýhodou pak, že želva nepatří k vyhledávaným mazlíčkům a u mnohých lidí nemusí navozovat libé pocity.

Tato želva byla získána z odchovu soukromého chovatele a je registrována pod evidenčním číslem registrovaným u Krajského úřadu Královéhradeckého kraje – Odboru životního prostředí a zemědělství – HKK/00038/2011.

Od roku 2011 využívána u pacienta s transverzální míšní lézí na oddělení neurologické kliniky – jednotce intenzivní péče.

8. FYZIOTERAPEUTI NEUROLOGIE-JIP

8.1 Epikríza

„Epikríza: Pan Petr je dlouhodobě hospitalizovaný pro transverzální míšní lézi C2/3 na podkladě postradiační myelopatii s nutností UPV.

Celkově je ve stabilizovaném stavu s občasnými projevy vegetativní dysbalance s poklesem TK a závratí.

Při prekolapsových a kolapsových stavech s hypotenzí dobře reaguje na elevaci dolních končetin, respektive Trendelenburgovu polohu.

Aktivní hybnost je pouze v obličejí a omezeně v krční páteři – flexe, rotace, lateroflexe, extenze.

Na horních a dolních končetinách je spastická plegie.

Pacient má zavedenou epicystomii. Nejčastějšími problémy jsou nyní obleněná peristaltika, dekubity (sakraálně a nad oběma trochantery) a uroinfekce.

Pacient je orientovaný ve všech dimenzích, klidný, snaží se dobře spolupracovat.

Čtyřicetiosmiletý pacient je hospitalizovaný na JIP na intermediálním lůžku neurologické kliniky již jedenáctým rokem.

Po dobu hospitalizace je zde u něj prováděna fyzioterapie jedenkrát denně včetně víkendových služeb.“

8.2 Terapie

„Terapie spočívá v pasivním cvičení končetin a trupu (vzhledem k základní diagnóze jako prevence imobilizačního syndromu), aktivním cvičením krční páteře (rotace, lateroflexe, flexe, extenze, retrakce), dle možností Vojtově metodě RO I a

RO II (k posílení zbytkové aktivity horní musculus trapezius a musculus sternocleidomastoideus), mobilizaci periferních kloubů horních a dolních končetin a v měkkých technikách na oblast skalpu a suboccipitálních extensorů šíje.

Pravidelně je vertikalizován do sedu na vozíku a díky nadstandardnímu přístupu sestřiček jezdí občas na procházky mimo kliniku, případně i mimo nemocnici.

Každý den ho navštěvuje někdo z rodiny (otec, matka) a pravidelně i nemocniční kaplan.

Při fyzioterapii jsme se snažili v souladu s prvky bazální stimulace zvýšit množství propioceptivních podnětů, které pacient vnímá pouze na krku a hlavě. Používali jsme kromě měkkých technik, hlazení i různé alternativní pomůcky (drbátka apod.)“

8.3 Využití zooterapie

„Při rehabilitaci jsme se kromě vlastního působení fyzioterapeutického snažili pana Petra rozptýlit i po stránce psychické, a protože pan Petr má velmi rád zvířata a často o nich mluvil, rozhodli jsme se zjistit možnosti kontaktu s nimi.

Složitou cestou přes dobrovolnickou občanské sdružení Lékořice, které působí v naší nemocnici, jsme se setkali s paní Evou Křemenovou, která byla velmi vstřícná a ochotná zoorehabilitaci pro pana Petra zajistit.

Pak již zbývala cesta přesvědčit lékaře o výhodách a vhodnosti takové terapie. Díky sestřičkám a sanitářům z JIP a našich kolegyn nyní jednou týdně převážíme pana Petra do tělocvičny, kde zoorehabilitace probíhá.

Paní Křemenová začala docházet nejprve střídavě s dlouhosrstým morčetem a nahým morčetem skinny. Ty byli pro začátek nejvíce vhodní. Oba

hlodavci byli velmi klidní, vydrželi neomezeně dlouhou dobu sedět na rameni pana Petra.

Později morčata vystřídala fena jorkšírského teriéra a dva králíci.

Pan Petr se střídavě dívá na poskakující zvířata na klíně a střídavě může vnímat jejich tělíčka na svém krku a tváři.

Nečekali jsme od zooterapie zlepšení stavu, spíše jsme chtěli saturovat i potřebu fyzického kontaktu se zvířetem, ale bylo a je pro nás překvapením, jakou změnu pan Petr vždy po zoorehabilitaci prodělává.

Jeho mimika je v té chvíli mnohem výraznější a také mnohem více mluví. Vybavují se mu vzpomínky z dětství spojené se zvířaty. Spontánně hýbe hlavou a vnímá jejich teplo a vůni.

Někdy pani Křemenová přinese fonendoskop a pan Petr poslouchá srdce zvířat. Poslední dobou dochází na zooterapii občas i flet couted retriever. Je to dospělý, živý pes, který váží čtyřicet kilo, a proto ho pan Petr nemůže chovat na klíně. Pes proto leží na lehátku, které je přistaveno k vozíku, a hlavu, s předními tlapkami má položené na hrudníku nebo bříše pana Petra. Svým tělem jej hřeje, protože pan Petr je dost zimomřivý a vždy, když má možnost jazykem mu olízá celou tvář. Dokonce mu občas pan Petr „podá“ piškot, který mu pani Křemenová vloží mezi zuby. Pes je velmi jemný, a protože pan Petr byl milovníkem zvířat, je mu takový blízký kontakt příjemný.

Při jedné z posledních terapií, měl pan Petr jeden z kolapsoidních stavů. Dříve než k němu došlo, začal být pes neklidný a my zpozorněli. Byli jsme jednak lépe připraveni na vzniklou situaci. Pan Petr později vyprávěl, že tentokrát kolaps mnohem lépe snášel, když ho pes začal intenzivně olizovat a snažil se, aby se pan Petr „vzpamatoval“.

Fyzioterapie je velmi široký obor a nabízí velké možnosti technik a prostředků. Spojení klasické fyzioterapie se zoorehabilitací pro mě znamená velké

rozšíření možností. Zvíře se dá využít k prohrátí a ke zlepšení aktivní, cílené pohyblivosti, jako facilitací prostředek.

Žádná pomůcka nemá tak mnohostranné využití. A radost z kontaktu se zvířetem se pro člověka odkázaného na doživotní nemocniční prostředí je nepopsatelná a několikanásobně vyváží těžkosti s realizací takové terapie.“

8.4 Zooterapie z pohledu druhého fyzioterapeuta

„Pana Petra S. znám od roku 2006. Od té doby jsem měla mnohokrát možnost během fyzioterapie mluvit s panem Petrem o různých tématech, které ho zajímají. Jsou to například různé hudební soutěže a filmy, které sleduje. Také rád poslouchá různé příběhy ze života. Má rád zvířata a rád si o nich povídá.

Od doby, co má možnost účastnit se zooterapie, jsem u něj zaznamenala tuto změnu. Zatímco v minulosti více naslouchal a odpovídal na otázky poměrně krátkými větami, poslední dobou se přímo při návštěvě zooterapeutky se zvířetem dlouze rozpovídává a vzpomíná na různé chvíle z dětství, které mu zooterapie připomíná. Tato zlepšená komunikace u něj přetrvává i několik dní po zooterapii.

Jeho úsměv je jiný než v minulosti. Je to úsměv opravdu radostný.“

9. ZPĚTNÁ VAZBA OD KLIENTA ODDĚLENÍ NEUROLOGIE - JIP

„Jmenuji se Petr Suk, je mi 48 let a již čtrnáctým rokem ležím v nemocnici na JIP celkově ochrnutý a napojený na plicní ventilátor. Mohu hýbat pouze hlavou a na počítači píši ústy pomocí tyčky.

Až do svých třicetitřít let jsem byl zcela zdravý a živil se dovážením ojetých aut ze zahraničí.

Ve třiatřiceti letech se mi náhle vytvořil v krku nádor, který sice nebyl zhoubný, ale bylo nutné ho co nejdříve vyoperovat.

Po těžké operaci následovalo ozařování. Toto ozařování probíhalo v bezprostřední blízkosti krční páteře a míchy.

Dostal jsem příliš mnoho silných dávek záření a páteř přitom nebyla řádně odstíněna, takže byla zasažena a spálena mícha.

Ze začátku vypadalo vše v pořádku. Z operace i ozařování jsem se časem vzpamatoval a bylo mi dobře. Po dvou letech jsem začal z ničeho nic ochrnovat a během jednoho měsíce kompletně ochrnul a skončil na JIPu napojený na ventilátor.

Vystřídal jsem několik nemocnic a nakonec zůstal zde v Thomayerově nemocnici, kde jsem již dvanáct let.

V posledních letech za mnou začala docházet dobrovolnice z Lékořice, která s sebou vodí různá zvířata a provádí zooterapii. Jedná se o morčata, malé králíčky a psy.

Pani Křemenová za mnou dochází každý týden a bere s sebou králíčka nebo psa, nebo nejlépe oba najednou. Když přijdou, je to pro mne velmi příjemné zpestření a únik z nudy, na což se celý týden těším. Mám rád od malička všechna zvířata bez rozdílu, o jaké se jedná a fyzický kontakt s nimi je mi velmi příjemný.

Je pro mne zpestření je i pozorovat. Sleduji, co dělají, a jak se chovají, když si jich nikdo nevšímá a jsou svými pány.

Králíček nebo morče buď usnou, nebo začnou něco hryzat a zkoumat okolí. Když je to pes, tak ten se vydá na průzkum okolí.

Pani Křemenová mi většinou dává králíčka nebo morče ze strany na krk, kde cítím dotyk a mám tam zachovalé i tepelné cití. Je pro mne velmi příjemné vnímat živočišné teplo a cítit jak zvířátko dýchá a jak mu bije srdce.

Pokud zde mám nějakého pejska, tak ti se aktivně přáteli, lezou po mně a olizují mi obličej.

Olizování mi vůbec nevadí, naopak je pro mne velmi příjemné a osvěžující.

Při zooterapii sedím v pojízdném křesle a občas mám problém s tlakem. Nedávno mi tlak klesl více a já začal omdlévat. Byl u mne zrovna pejsek, který okamžitě vycítil, že mi není dobře, začal být neklidný a hned mi olizoval obličej. To bylo osvěžující a docela mne to probralo.

U pejsků je pro mne také příjemné, když se po mě občas proběhnou a „masírují“ mi břicho.

Říká se, že fyzický kontakt nemocného člověka, s jakýmkoli zvířetem doplňuje energii a psychicky zlepšuje jeho zdravotní stav.

Já s tímto názorem plně souhlasím, protože to je i moje zkušenost.

Chci také poděkovat pani Křemenové za její obětavost a ochotu, se kterou za mnou každý týden dochází a bere s sebou vždy nějaké zvířátko, které mi udělá radost.“

V Praze 7. 2. 2011

10. SHRNUÍ ZOOTERAPIE NA NEUROLOGII-JIP Z POHLEDU ZOOTERAPEUTA

V roce 1994 jsem ukončila maturitní zkouškou studium na Střední zdravotnické škole 5. května v Praze 4. Po ukončení studia jsem začala pracovat jako všeobecná zdravotní sestra na lůžkovém hemato-onkologickém oddělení Ústavu hematologie a krevní transfúze v Praze. Zaměstnání ve zdravotnictví jsem byla nucena, ač velice nerada po určité době ukončit z rýze rodinných důvodů.

S dobrovolnickou službou jako takovou jsem seznámila na podzim roku 2007 při „osudovém“ setkání s paní Pavlou Tichou, zakladatelkou občanské sdružení AMELIE, jehož posláním se stala psychosociální pomoc pro onkologicky a jinak dlouhodobě nemocné a pro jejich blízké. Tou dobou rozjížděla dobrovolnický program a sháněla dobrovolníky na lůžkové oddělení onkologie na 1. LF VFN Praha 2. Nabídka Pavly Tiché pracovat v jejím občanském sdružení jako dobrovolník u lůžka onkologicky nemocných mne oslovila a velmi bytostně se mě dotýkala vzhledem k tomu, že na onkologické onemocnění zemřeli mí nejbližší (tatínek, jeho bratr a maminka sestra) a nikdo s nimi jako pacienty a s námi jako s rodinou onkologického pacienta v době jejich onemocnění a umírání po této stránce nepracoval.

V době, kdy jsem jako dobrovolník docházela na oddělení lůžkové onkologie, jsem si všimla, jak snadno se navazuje kontakt s pacientem, který má na nočním stolku obrázek nebo fotografii svého milovaného zvířete.

V myšlence docházet jako dobrovolník se zvířetem na nemocniční oddělení mne utvrdila má tehdy roční fenka jorkšířského teriéra Denny, která se mnou docházela do klubu občanského sdružení AMELIE, kde se pravidelné setkávali onkologičtí pacienti i jejich blízcí. Přítomnost fenky v klubu spočívala hlavně v tom, že zde pomáhala odstranit ostych každého nově příchozího.

Fenka dokázala velice dobře navázat kontakt s každým návštěvníkem klubu, jen málokdo dokázal odolat ani ne dvoukilové fence, která před ním vydržela trpělivě sedět a hledět mu do očí, než byla vzata do jeho náručí a řádně

pochována. Příkladem pak mohla být návštěvnice AMELIE, která prodělávala tou dobou velice náročnou a svízelnou léčbu chemoterapií. Seděla celá schoulená a zahleděná do sebe, zabalená do deky, bez nálady s kýmkoli komunikovat. Fenka tichounce seděla před její židlí a fixovala jí pohledem. Nejprve se nic nedělo, po chvíli paní fence sdělila, že „vůbec nemá ráda pejsky“, ale nakonec dopadlo vše podle očekávání – paní vzala fenku na klín se slovy, že „vypadá jako pejsek na baterky, kterého kdysi koupila v prodejně Merkur svým dětem“, dvě hodiny ji měla na klíně a sama se pak zapojila do hovoru s ostatními návštěvníci klubu.

V této době, kdy jsem měla možnost se přesvědčit, jak pozitivně může zvíře působit na psychiku těžce nemocného člověka (v tomto případě onkologicky nemocného), jsem získala kontakt na vzdělávací centrum SVOPAP, kde bylo možnost absolvovat rekvalifikační kurz zooterapie a získat zde certifikát „canisterapeuta pro rozvoj osobnosti“. Rovněž mé fence zde bylo umožněno složit zkoušku a získat certifikát „Psa vhodného k rozvoji osobnosti člověka“. Během tohoto kurzu, akreditovaném ministerstvem školství a zemědělství, jsem měla možnost získat v té době dostupné informace ze světa zooterapie. Mohla jsem se také účastnit se praktických ukázek zooterapie, a to nejen v ústavu sociální péče, domově seniorů či v denním stacionáři pro děti s kombinovaným postižením, ale i v nemocnici. Do FTNsP v Praze 4 – Krči jsem se dostala prostřednictvím občanského sdružení Lékořice, které tam na oddělení dětské neurologie a psychiatrie zajišťuje canisterapii.

Ukázka canisterapie právě na tomto oddělení mne oslovila nejvíce. Důvodem byla jednak má původní profese zdravotní sestry, jednak práce dobrovolnice na lůžkovém oddělení onkologie, kde jsem se přesvědčila o tom, že někteří z pacientů tohoto oddělení po přítomnosti zvířete při dlouhodobém pobytu na nemocničním lůžku v důsledku jejich těžkého onemocnění a s tím spojené podlomené psychice velice toužili. Neméně motivující byl i pohled na rozzářené dětské oči při setkání s terapeutickým psem nejen na chodbě nemocničního oddělení, ale i třeba v jejich nemocniční postýlce.

V květnu roku 2008 po získání certifikátu ze školícího centra SVOPAP a otestování svého psa jsem v občanském sdružení Lékořice, absolvovala školení

pro dobrovolníky a stala se tak dobrovolníkem-canisterapeutem ve FTNsP. S fenkou jorkširského teriéra Denny jsem začala docházet jednou týdně na geriatrické oddělení. Zhruba po roce byla canisterapie na tomto oddělení z reorganizačních důvodů ukončena, a tak jsem přestoupila na oddělení dětské neurologie. Canisterapii na těchto odděleních jsem časem obohatila o zooterapii s dlouhosrstým a bezsrstým morčetem a posléze i Teddy králíčkem a v neposlední řadě pak i suchozemskou želvou zelenavou.

Na jaře roku 2009 jsem byla seznámena s případem pacienta z oddělení neurologie-JIP, který byl na tomto oddělení hospitalizován již řadu let. Jednalo se o mladého muže, který byl od krku dolu ochrnutý (kvadruplegie v důsledku transverzální míšní léze) s vyvedenou tracheostomií, trvale napojený na umělou plicní ventilaci, která mu umožňovala dýchání.

Kolektiv sester a fyzioterapeutek oddělení neurologie-JIP o tohoto pacienta pečoval nejen po stránce ošetrovatelské, ale zajímal se i o jeho ostatní potřeby, které byly nad rámec jejich povinností (výlety nejen po okolí nemocnice Krč, ale i na vzdálenější místa, např. ZOO Praha, vánoční procházky na Staroměstské náměstí, průhonický park, muzeum v Mladé Boleslavi, návštěvy kina, cirkusu, grilování a mnoho dalších), se obrátil na občanské sdružení Lékořice s tím, že by rádi tohoto pacienta aktivovali i jiným směrem právě prostřednictvím některého z dobrovolníků tohoto občanského sdružení.

Problém však nastal, když se sám tento pacient dozvěděl, že by za ním nějaký dobrovolník vůbec přišel. Rázně tuto nabídku odmítl a argumentoval hlavně tím, že za ním dochází nemocniční kaplan, denně má návštěvu někoho ze své rodiny či kamaráda, také že pracuje na svém PC s připojením na internet a sleduje televizi, a dobrovolníka tudíž nevyžaduje ani nepotřebuje. Zlomový okamžik však nastal, když mu fyzioterapeutka tohoto oddělení znající jeho velkou lásku ke všem zvířatům nabídla návštěvu morčete, i když prostřednictvím tolik odmítaného a nechtěného dobrovolníka.

Poprvé jsem se s tímto pacientem setkala dne 9. 3. 2009.

Bylo rozhodnuto, že návštěva dobrovolníka se psem se bude konat jednou týdně, a to vždy ve středu po dobu jedné hodiny. Vzhledem k tomu, že se jednalo o pacienta z oddělení jednotky intenzivní péče neurologické kliniky, bylo naprosto vyloučené přijít se zvířetem na toto oddělení. Z tohoto důvodu musel personál oddělení přenést z lůžka a posadit na speciální pojízdné křeslo, současně byl v tuto chvíli odpojen z řízeného dýchání a napojen na příruční plicní ventilátor uložený ve spodní části pojízdného křesla. Poté byl odvezen z oddělení JIP přes filtr do místnosti na téže chodbě, kde probíhaly hodiny fyzioterapie pacientů neurologické kliniky.

Po dobu zooterapie s tímto pacientem musí být zároveň přítomen jeden člen z řad ošetřujícího personálu oddělení vzhledem k tomu, že vsedě na křesle se u tohoto pacienta projevují prekolapsové až kolapsové stavy. Jakmile pacient začne do tohoto stavu upadat, musí být okamžitě kříšen (nemocný si z tohoto důvodu vozí s sebou na hodinu zooterapie Ambuvak). Je proto zapotřebí neustále pacienta sledovat, a pakliže se začne měnit barva kůže v jeho obličejí nebo barva rtů, je nutné okamžitě zvednout nahoru jeho dolní končetiny. Pacient si také často přeje snižovat teplotu místnosti, v níž se nachází, což se děje občasným otevření okna či dveří místnosti. Dále je pak přítomen fyzioterapeut, který si řídí hodinu zooterapie po stránce fyzioterapeutické.

Společně s lékařem, zdravotnickým personálem a fyzioterapeuty oddělení jednotky intenzivní péče neurologické kliniky jsme stanovili celkový plán hodiny (60 minut čistého času) zooterapie. Cílem mých pravidelných návštěv se zvířetem u tohoto pacienta se tedy stalo:

- pravidelné vytržení pacienta z nemocničního stereotypu návštěvou „člověka zvenčí“
- možnost znovu se setkat s tolik milovanými psy
- poznat a navázat kontakt i se zvířaty pro pacienta dosud neznámými – Teddy králíček, „nahaté morče“ skiny, dlouhosrsté morče – sheltie,....

- velké množství nových stimulů – pomocí zachované citlivosti na určitých částech hlavy a uší, dále pak rtů, tváře a krku při mazlení se zvířetem vnímat rozličnou texturu jeho srsti – pes, morče, králík i dotyk holé horké kůže zvířete, jako tomu je u plemene bezsrstého morčete – skinny
- ve spolupráci s fyzioterapeutem zlepšení a zvýšení rozsahu pohybu v oblasti hlavy a krku
- orofaciální stimulace - pes svým jazykem masíruje rty, tvář, jazyk i dásně pacienta
- „naslouchání a vnímání“ srdečního rytmu zvířete na krku a tváři pacienta
- prohřívání krku, tváří a hlavy
- masírování břišní krajiny
- zlepšení a rozšíření komunikace nejen vybavováním vzpomínek z dětství a mládí, ale také diskutováním o tématech ze současnosti (shlédnutí film, televizní pořad, internet, návštěva kavárničky či hospůdky, moje studium, zaměstnání a mnoho dalších,...)

U pacienta jsme zvolili dvě formy zooterapie. Zaprvé formu „AAA“, „aktivity za pomoci zvířat“, „společenská činnost“ – přirozený kontakt člověka a zvířete zaměřený na zlepšení kvality života klienta nebo přirozený rozvoj jeho sociálních dovedností“ kdy „Cíle definuje zoterapeut ve spolupráci s osobami pečujícími o klienta. Jedná se například o přirozené zlepšování komunikace, pohyblivosti, motivace, odbourávání stresu, uzavřenosti, nečinnosti apod. Hlavním cílem je obecná aktivizace klienta.“³⁰

Za druhé formu „AAT“, „terapie za pomoci zvířat“, „terapie“ – cílený kontakt člověka a zvířete, zaměřený na zlepšení psychického nebo fyzického stavu

³⁰ KOLEKTIV AUTORŮ ZOOTHERAPIE ve světle objektivních poznatků Dona s.r.o. 2007 s. 32. 978-80-7322-109-6

klienta/pacienta“ kdy „Cíle definuje profesionál, který je obeznámen s cíli celkové léčby klienta. Cíle jsou individuálně stanoveny tak, aby podporovaly rozvoj konkrétních fyzických, sociálních, emocionálních nebo kognitivních funkcí klienta. Hlavním cílem této zooterapie je podpora procesu léčby nebo rehabilitace.“³¹

Zooterapii vzhledem k možnosti využití několika zvířecích druhů jsme zvolili formou „*Canisterapie – využití psa v rámci zooterapie*“, kdy „*Canisterapie je jednou z metod rehabilitace, která slouží k podpoře zdraví lidí všech věkových kategorií, při níž se využívá interakce mezi člověkem a psem. Pojem zdraví je přitom vnímán z bio-psycho-sociálního pohledu*“³², kterou jsme vhodně doplnili o práci s Teddy králíčkem, dlouhosrstým morčetem sheltie, bezsrstým morčete skinny a suchozemskou želvou zelenavou.

DLOUHOSRSTÉ MORČE – SHELTYE

- jedná se o velmi klidné zvíře, které spočívá na nehybných rukou nemocného, a tím je prohřívá
- nemocný má možnost pozorovat zvíře na svém klíně, čímž si přirozeně procvičuje hybnost krku a hlavy
- přikládáním zvířete na obě strany krku docílíme jeho prohřátí, kdy fyzioterapeut může dále s nemocným tyto partie procvičovat, rovněž na krku cítí tlukot srdce zvířete
- rty se pacient probírá velmi dlouhou srstí morčete, vnímá její hebkost, vůni, tlukot srdce zvířete, jeho dech

---

³¹ KOLEKTIV AUTORŮ ZOOTERAPIE ve světle objektivních poznatků Dona s.r.o. 2007 s. 33. 978-80-7322-109-6

³² KOLEKTIV AUTORŮ ZOOTERAPIE ve světle objektivních poznatků Dona s.r.o. 2007 s. 32. 978-80-7322-109-6

- pacient má také velice rád, pokud je morče přitisknuto k jeho tváři a do ucha mu vyluzuje rozličnou škálu zvuků (jedná se o velmi komunikativní zvíře)

BEZSRSTÉ MORČE - SKINNY

- zdrojem nových poznatků o dosud nepoznaném plemeni morčete – ústní informace o jeho chovu, fyzických a povahových zvláštностech, doplněné prohlížením fotografiemi ze života tohoto zvířete
- přirozeně vysokou teplotu těla zvířete (přes 40 stupňů) využívá fyzioterapeut k prohřívání těch částí těla nemocného, které bude procvičovat
- prohřívání i nehybných částí těla – například vkládání do nehybných rukou (s dopomocí sevření v dlaních a prstech rukou), do podkoleních a loketních jamek
- pacient se svými rty dotýká horké kůže morčete, vnímá její jemnost a vůni
- možnost intenzivnějšího vnímání tlukotu zvířecího srdce
- vnímání nepřeborné škály zvukových projevů tohoto zvířete

ZAKRSLÝ TEDDY KRÁLÍČEK

- využívány dvě samice tohoto plemene – velice klidná AILI a kontaktní, aktivnější OASIS
- k zooterapii využívána přítomnost obou, kdy pacient má možnost pozorovat jejich sociální chování, přičemž samovolně procvičuje pohyb krku a hlavy

- Teddy králíci jsou hlavně využívány k prohřívání krku a tváře nemocného, neboť vzhledem ke své velikosti jsou schopni celým svým tělem obsáhnout nejen krk a tvář, ale i rty nemocného – při prohřívání krku a tváře se nemocný svými rty dotýká dlouhé, hebké srsti zvířete
- pakliže je zvíře přitisknuté ke krku nemocného je opět schopný vnímat nejen tlukot srdce zvířete, ale cítí i pohyb jeho stále se pohybujícího nosu

JORKŠÍRSKÝ TERIÉR

- jedná se o dvoukilovou fenku, která je při kontaktu s nemocným velice jemná
- využívá se při prohřívání krku, tváře a hlavy před cvičením s fyzioterapeutem
- nemocný se snaží aktivně pohybovat krkem a hlavou aby upoutal pozornost fenky
- fenka se rovněž využívá k orofaciální stimulaci, kdy svým jazykem masíruje tváře, rty a dásně pacienta (na jeho přání)
- rovněž svým jazykem masíruje krk pacienta (potíráme taveným sýrem)
- pomocí fonendoskopu nemocný naslouchá tlukotu srdce psa
- fenka také k radosti nemocného vyhledává pamlsky schované na jeho těle – v uchu, za krkem, na temeni hlavy, přičemž ho opět jemně masíruje dotykem svých tlapek

- oblíbenou činností je aportování předmětů položených na nohách nemocného až k jeho hlavě – ponožky, mobil, tužka, kapesníky, špachtle, ...
- fenka také předvádí nemocnému základních cviky poslušnosti
- pacient fenku za každý cvik odměňuje pamlsky, které ji podává svými rty
- fenka je v prohřívání krku a hlavy prostrídávána králíky nebo morčetem, přičemž pacient může fenku pozorovat na svém klíně, přičemž taktéž procvičuje samovolně pohyb krku a hlavy
- fenka slouží jako námět ke společným hovorům, a k vybavování vzpomínek z dětství a mládí na vlastní psy nemocného

FLAT COATED RETRIEVER

- pes využíván pro prohřívání krku a hlavy nemocného
- k orofaciální stimulaci
- vzhledem ke své velikosti psa prohřívá pes hrudníku a končetin nemocného
- vzhledem ke své velikosti a váze se pes využívá pro masírování břicha nemocného – k zlepšení peristaltiky na žádost zdravotníka - k našemu překvapení nám sám nemocný sdělil, že pociťuje jakýsi tlak na svém břiše a tento pocit přijímal velmi pozitivně
- výhodou u tohoto psa je to, že dokáže změnou svého chování v předstihu „oznámí“ hrozící kolaps nemocného – tiché kničení a intenzivní olizování tváře a rtů nemocného – což nemocný sám velice pozitivně kvituje – dle jeho sdělení je toto pro něj

„osvěžující“ a z tohoto stavu se dostává rychleji do normálu než při pouhé pomoci zdravotníků

- nemocný velice rád podává svými ústy psovi pamlsk
- nemocný také rád pozoruje odpočívajícího psa na svém klíně, zatímco mu krk prohřívá králík nebo morče
- velkým zážitkem je pak poslouchání silného tlukotu srdce psa fonendoskopem
- velké téma k společným hovorům, vybavování vzpomínek na dětství, mládí a vlastní psy

SUCHOZEMSKÁ ŽELVA ZELENÁVÁ

- možnost setkat se zvířetem, které sám nikdy neměl
- dotýkáním se jejího těla za pomoci rtů
- rozhovor na téma želvy a jiná terarijní zvířata – doplňováno postřehy nemocného získané četbou i sledováním televizních programů o přírodě

SHRNUTÍ:

- práce zvířat u tohoto neurologického pacienta je jednou z nejnáročnějších
- zvíře se musí vyrovnat s mnoha faktory – nehybnost pacienta (vyjma pohybů krku a hlavy), komunikace ze strany pacienta pouze občasným zamlaskáním
- hlučná plicní ventilace, s kterou se zvířata do té doby neměla možnost nikde setkat

- přítomnost ošetrovatelského personálu, včetně občasné přítomnosti z řad studentů na praxi, lékaře, nutriční terapeutky a dalších
- zvíře si nesmí při své práci všimnout silného pachů dezinfekce ani nijak poškozovat vyvedenou tracheostomii nemocného, rovněž nesmí vytrhnout či jinak poškodit permanentně zavedený močový katétr
- psi využívané u tohoto nemocného musí být absolutně ovladatelné a po těle pacienta se musí pohybovat s velkou opatrností, kdy se musí vyvarovat jakéhokoli poškrábání kůže nemocného
- zvířata, která spolu pracují, nesmí na sebe navzájem reagovat

ZÁVĚR

Na jaře roku 2009 jsem byla oslovena koordinátorkou dobrovolníků občanského sdružení Lékořice ve FTNsP, kde jsem již nějakou dobu působila jako dobrovolník - canisterapeut, zda bych mohla zajít s morčetem (s kterým jsem doplňovala práci svého psa), za pacientem ležícím již řadu let na oddělení jednotky intenzivní péče neurologické kliniky. Bylo mi sděleno, že se jedná o pacienta, který je ochrnutý od krku dolů, je napojený na umělou plicní ventilaci, v důsledku čehož není schopen verbálně komunikovat. Zároveň mi bylo sděleno, že dobrovolníka jako takového odmítá s odůvodněním, že za ním chodí nemocniční kaplan, rodiče i kamarádi a má k dispozici televizi a počítač. Velice však touží po setkání se zvířetem.

I když jsem původní profesí zdravotní sestra, nikdy v minulosti jsem neměla možnost setkat se a pracovat s pacientem kvadruplegikem, který má vyvedenou tracheostomií a je napojen na umělou plicní ventilaci, v důsledku čehož není schopen komunikovat běžnou cestou.

Když jsem zazvonila po příchodu na oddělení neurologie na dveře jednotky intenzivní péče, zdravotní sestra mně požádala, zda bych chvíli počkala, že se pacient připravuje a následně bude převezen do místnosti na téže chodbě, která slouží k rehabilitačnímu cvičení pacientů neurologického oddělení.

Přišla za mnou fyzioterapeutka, která mi v krátkosti sdělila, že poprvé jde vlastně o setkání pana Petra s milovaným zvířetem, po kterém po celou dobu své několikaleté hospitalizace na nemocničním lůžku velice touží. Zvíře by mělo především saturovat pacientovu potřebu fyzického kontaktu s ním. Pakliže se bude setkání se zvířetem panu Petrovi líbit a zvíře na něj bude dobře reagovat, mohly by naše návštěvy probíhat pravidelně a časem by se staly součástí uceleného rehabilitačního programu tohoto pacienta.

Když byl pan Petr převezen do místnosti, kde měla hodina zooterapie probíhat, fyzioterapeutka nás představila. Před panem Petrem mě fyzioterapeutka

informovala, kde má pan Petr zachovanou citlivost, a kam tedy bude možné pokládat zvíře tak aby jej pan Petr cítil a mohl se ho případně dotýkat i rty. Dále pak mě poučila, jak bude probíhat naše komunikace, která je ztížena tím, že v důsledku vyvedené tracheostomie a následného napojení na umělou plicní ventilaci, není pan Petr schopen mluvit hlasem, ale bude pohybovat rty, a tudíž je možné z jeho rtů slova odezírat. Rovněž jsem byla obeznámena s tím, že v místnosti během naší hodiny zooterapie bude přítomen kromě fyzioterapeutky ještě jeden zdravotník, protože pan Petr často v poloze vsedě upadá do kolapsu, a je proto nutné preventivně zvedat jeho nohy do zvýšené polohy, popřípadě pokud již do tohoto stavu upadne, je nutné jej křísit. Z toho důvodu si pan Petr vozil s sebou na křesle Ambuvak.

I když nám pan Petr po celou dobu naší konverzaci a mého seznamování se s jeho stavem velmi pozorně naslouchal, občas i padla z jeho úst přínosná poznámka, přesto se na jeho tváři zračila nedůvěra a pochybnosti. Avšak ve chvíli, když jsem z tašky vyndala morče, tvář pana Petra se rozjasnila prvním úsměvem. Zároveň se v jeho očích zračil obdiv a radostné překvapení. Morče se panu Petrovi zalíbilo na první pohled. Podle jeho slov sice morčata kdysi v dětství měl a choval, ale velké morče s hedvábně dlouhou červeno-bílou srstí a velkýma kulatýma očima, dominujícíma v kulaté hlavičce, ještě neviděl.

Morče bylo nejprve vloženo do nehybných rukou pacienta tak, aby si je mohl dobře prohlédnout a ono mu mohlo ruce zároveň prohřívát, poté mu bylo přiloženo na krk, tvář i hlavu, kde zůstala citlivost panu Petrovi zachována. Zároveň měl možnost dotýkat se svými rty jeho dlouhé, hedvábně jemné a voňavé srsti (morče bylo před každou hodinou terapie vykoupáno). Morče bylo velmi klidné a přítulné a zároveň si jemně pobrukovalo, což se panu Petrovi nejen líbilo, ale dokonce ho to i pobavilo.

Když jsme si během návštěvy u pana Petra (za pomoci fyzioterapeutky) povídali, dohodli jsme se, že se návštěva zopakuje a doplní se i o další zvířata, se kterými chodím na oddělení dětské neurologie.

Postupem doby se tedy naše návštěvy rozšířily o další morče, tentokrát bezsrsté-skinny. Dále o fenku jorkšířského teriéra, psa flat coated retrievera, Teddy králíčky a suchozemskou želvu. Každé zvíře mělo svou pevnou pozici v hodině zooterapie a ostatní zvířata jeho práci vhodně doplňovala, jako příklad mohu uvést kombinaci malý pes – Teddy králíček:

Fenka jorkšířského teriéra, kterou jsem položila k panu Petrovi na lůžko, se s ním radostně přivítala tím, že mu nejprve omyla k jeho velké radosti krk, tváře a rty, poté se mu spokojeně přitulila na krk. Při tom jí pan Petr podával ústy kousky piškotů. Po chvíli jsem jí z krku pana Petra sundala, na její místo položila Teddy králíčka a fenka se mohla pohybovat volně po těle nemocného. K pobavení pana Petra nosila rozmanité předměty, které jsme vsunovaly mezi prsty jeho dolních končetin a které musela opatrně uchopit a sejmut a donést až k hlavě pana Petra. Za to byla odměněna pamlskem z jeho rtů. Pan Petr sám aktivně pobízel fenku pokyvováním hlavy a pomlaskáváním. Poté jsme sundali králíka z krku nemocného a dali mu ho na klín, kde ho mohl pozorovat. Se svolením pana Petra jsme namazali jeho krk taveným sýrem a fenka se již sama, opatrně se vyhýbajíc tracheostomii, vyškrábala k jeho krku, kde zcela systematicky začala jazykem olizovat sýr, přičemž krk takto masírovala. Poté byla opět sundána na klín a místo na krku zaujal Teddy králíček. Fenka pak v klidu ležela na klíně pana Petra.

V době, kdy naše návštěvy nabyly pravidelnosti a pan Petr navázal velmi dobrý kontakt nejen se všemi mými zvířaty, ale i se mnou, se ukázalo, že pravidelné návštěvy jsou velmi účinné. Jednak pomáhají vytrhnout pana Petra z nemocničního stereotypu „člověkem zvenčí“, ale i saturují jeho velkou potřebu fyzického kontaktu se zvířetem. Poté jsme s fyzioterapeutkou přistoupily již k cílenému kontaktu pacienta se zvířetem, kterým by se vhodně doplňoval rehabilitační program pana Petra.

Cílem bylo získání nových stimulů pomocí těch částí těla, kde zůstala citlivost zachována - jednalo se o rty, tváře, krk, uši a částečně i hlavu.

Jde o:

- Zvýšení rozsahu pohybu v oblasti hlavy a krku
- Orofaciální stimulaci tváře, rtů, dásní a jazyka
- Prohřívání krku, tváře, hlavy i ostatních částí těla jako je hrudník, ruce, nohy
- Masírování břišní krajiny ke zlepšení střevní peristaltiky
- Naslouchání a vnímání srdečního rytmu na krku i tváři, rovněž poslouchání srdečního tepu za pomoci fonendoskopu
- Zlepšení a rozšíření komunikace, vybavování vzpomínek z dětství a mládí.

Rehabilitace formou zooterapie probíhala vždy ve velmi příjemné a uvolněné atmosféře. Pan Petr se postupem času začal projevovat jako nesmírně zajímavý člověk s velkým smyslem pro humor, velmi dobře orientovaný ve všech tématech, která jsme spolu měli možnost probírat. Je velmi sečtělý, a díky každodennímu sledování internetu, televizního vysílání a popřípadě i filmů, si stále rozšiřuje své obzory a já od něj dostávám mnoho zajímavých informací a cenných rad.

Zooterapie přináší panu Petrovi ještě jednu pozitivní věc a tou je navozování a rozšiřování sociálních kontaktů, protože se k němu na zvířata chodí dívat (a pomazlit) vždy nejen lékaři oddělení, ale i nutriční terapeutky, lidé z řad ošetrovatelského personálu nebo studenti vyšší zdravotnické školy, kteří na oddělení neurologie absolvují povinnou školní praxi. Pro tyto studenty se stává jejich přítomnost na hodinách zooterapie velmi přínosnou a snaží se vyzískat co nejvíce informací, které mohou v budoucnu velmi dobře zúročit. Všichni tito „návštěvníci“, se přicházejí nejen podívat na zvíře a pomazlit se s ním, ale zároveň si povídají s panem Petrem. Ten se nestydí přede všemi projevovat svou radost z přítomnosti zvířete a rovněž je ochoten sdělovat i své pocity.

Chtěla bych se zde zmínit o jednom zajímavém poznatku. V létě minulého roku si má dcera pořídila štěně - fenku belgického ovčáka. Fenka byla nesmírně milá a jemná, ale projevovala velkou nesnášenlivost vůči lidem, kteří si jí chtěli pohladit nebo jinak se s ní kontaktovat. Pan Petr se o štěně velice živě zajímal a projevil přání, zda by jej mohl vidět, popřípadě se s ním pomazlít. Fenka měla již v té době dokončený očkovací program, byla řádně odčervena, prošla prohlídkou u veterinárního lékaře a dobrovolnické centrum Lékořice nemělo proti akci námitky.

Po příchodu k panu Petrovi do rehabilitační místnosti byla fenka vůči všem lidem zde přítomným velice nedůvěřivá. Že by si jí kdokoli pohladil, o tom nemohla být řeč. Nijak však nereagovala na křeslo pana Petra, ani na jeho hlučnou plicní ventilaci. Když jsme jí položili k velké radosti pana Petra na jeho klín, nijak nebyla vyvedena z míry, a když na ni pan Petr zamlaskal, jala se opatrně prozkoumávat jeho obličej, který posléze na přání pana Petra začala jemně olizovat. Odměněna byla kousky piškotů podávanými rty pana Petra, které si z nich k našemu překvapení velmi opatrně vytahovala. Po této pro ni (vzhledem k jejímu nízkému věku) namáhavé činnosti se natáhla pokojně na jeho klín a zbytek návštěvy, aniž by se nechala čímkoli rušit, prospala.

Dohodli jsme se proto, že pan Petr nám bude pomáhat fenku postupně socializovat a zvykat na různé rušivé podněty a zároveň se bude tímto podílet na jejím výcviku. Fenka se postupně během svých návštěv do pana Petra „zakoukala“. Velmi vřele se spolu pokaždé přivítali a většinu času trávila na jeho klíně, popřípadě na lehátku vedle jeho křesla. Postupem doby se naučila hledat na povel po těle pana Petra kousky piškotů, předváděla mu na náš povel základní cviky poslušnosti. Postupem času se naučila přijímat pohlazení od přítomných zdravotníků, na které při prvních návštěvách vrčela.

Překvapující byla neuvěřitelná jemnost a opatrnost, s kterou se fenka po těle pana Petra pohybovala, a její velká soustředěnost, když se dotýkala pacientova obličeje, krku a uší.

Z tohoto příkladu je vidět, že nejen zvíře působila na pana Petra pozitivně, ale zároveň i on dovedl velice pozitivně působit na psa, který se postupně zbavoval strachu z přítomnosti lidí a postupně k nim budoval vztah.

Zamyslím-li se ještě nad zvířaty k zooterapii u tohoto nemocného využívanými, musím konstatovat, že si psi během svého docházení na neurologickou kliniku vytvořili k panu Petrovi velmi úzký vztah. Patrné je to už při našem příchodu na chodbu a čekání před místností, kde se terapie odehrává - oba psi netrpělivě kňučí a vrtí celým svým tělem a dožadují se vstupu. Když se otevrou dveře oddělení jednotky intenzivní péče a oni spatří pana Petra jedoucího na křesle, okamžitě se k němu vrhnou. Velký retrievr se snaží sám na křeslo šplhat nebo alespoň na něj položí svou velkou hlavu, zatímco malá fenka se před křeslem vlní a vzpíná packy tak dlouho, dokud není na křeslo k panu Petrovi vysazena.

Zároveň však musím dodat, že práce terapeutického psa u pacienta kvadruplegika patří k té pro zvíře nejnáročnější, hlavně z důvodu, že zvíře nemá ze strany nemocného zpětnou vazbu, nebo pouze jen v omezené míře (podávání pamlsků ústy nemocného, zamlaskání). Nemocný zvíře nikdy nepřivolá, nepohládí a v případě pana Petra ani nepromluví. Navíc se musí oba psi vyrovnat nejen s velmi hlučnou plicní ventilací, silným pachem desinfekce, vyvedenou tracheostomií na krku nemocného a močovým katétrem, ale v neposlední řadě také s přítomností několika osob v této místnosti.

A pro pana Petra měla zoterapie ještě jeden velký přínos. Získal díky ní pozitivní pohled na „dobrovolníky“ jako takové a postupně si k nim nachází cestu. Za panem Petrem teď dochází další z řad dobrovolníků centra Lékořice zahrát si jednou týdně pravidelnou partii šachu.

Práce byla sepsána ze tří pohledů, z pohledu mého jako zoterapeuta, z pohledu fyzioterapeutů, kteří s panem Petrem již několik let denně pracovali, a z pohledu pana Petra jako pacienta. Tím, že se sám aktivně podílel na jejím vzniku a vypracování (včetně pořízené fotodokumentace), se práce stala cennou i proto, že pro něj znamenala další vytržení z nemocničního stereotypu. Nám

ukázala, jak pozitivní a přínosné může být působení zvířete u pacientů dlouhodobě upoutaných na nemocniční lůžko. Jak tato zvířata mohou pozitivně působit nejen na jejich psychiku a saturovat jejich potřebu fyzického kontaktu, ale zároveň se mohou stát i součástí jejich uceleného rehabilitačního programu.

Poznatky z této práce by se mohly stát nejen přínosem, možná i návodem pro zdravotnické pracovníky nemocničních oddělení, kteří se starají o pacienty plně odkázané na jejich péči a lidský přístup, ale i o dlouhodobě nemocné (oddělení LDN, geriatric, sociální lůžka).

Většina z nich dovede díky své osvícenosti, obětavosti a neuvěřitelně lidskému přístupu pacienty alespoň částečně vytrhnout z nemocničního stereotypu a prostřednictvím terapeutického zvířete zlepšit jejich psychický a fyzický stav. Zároveň dokážou u nemocných saturovat jejich velkou potřebu fyzického kontaktu se zvířetem a tím přispět i k zachování jejich lidské důstojnosti.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

PAVEL KOLÁŘ et al. „Rehabilitace v klinické praxi“
ISBN 978-80-7262-657-1, Galén 2009

DANIEL BARTKO „Neurologie“
Učebnice pro zdravotnické školy
Avicenum, zdravotnické nakladatelství 1981, n. p., 735 23-08/20 08-024-81

DANIEL BARTKO „Neurológia“
Učebnice pre stredné zdravotnicke školy
Tlačiarne BB, spol. s.r.o., Banská Bystrica ISBN 80-217-0570-1 (2., preprac. a rozš. vyd.) 1993

Doc. MUDr. MARTIN VOKURKA, CSc. – MUDr. JAN HUGO a kolektiv
„Praktický slovník MEDICÍNY“
MAXDORF s.r.o., nakladatelství odborné literatury 8. rozšířené vydání
ISBN 978-80-7345-123-3

JIŘÍ TOŠNER, OLGA SOZANSKÁ „Dobrovolníci a metodika práce s nimi
v organizacích“
Portál s.r.o., Praha 2006
ISBN 80-7367-178-6 www.portal.cz

KOLEKTIV AUTORŮ „ZOOTERAPIE ve světle objektivních poznatků“
DONA s.r.o., 2007 ISBN 978-80-7322-109-6

ZORAN NERANDŽIČ „ANIMOTERAPIE aneb Jak nás zvířata léčí“
vydal Albatros nakladatelství, a.s. 2006
ISBN 80-00-01809-8

LENKA GALAJDOVÁ „Pes lékařem lidské duše aneb CANISTERAPIE“
vydala Grada Publishing 1999, spol. s.r.o., U Průhonu 22, Praha 7
ISBN 80-7169-789-3

VALEŠOVÁ DAGMAR „MALÁ KNÍŽKA O JORKŠÍRKOVI“ I. CZ
YORKSHIRE TERRIER CLUB se sídlem v Praze – chovatelská příručka

RNDr. Ing. LUDĚK J. DOBRORUKA „Psi“
vydalo nakladatelství ADVENTINUM s.r.o. 1995 Praha
ISBN 80-85277-39-5

Další zdroje

Propagační materiály Občanského sdružení Lékořice www.lekorice.com
www.morcata.cz/bellis/bezsrsa.php 24.10.2011
<http://teddyzhk.ebnode.cz/zakrsli-teddy-jaci-jsme/> 24.10.2011

SEZNAM PŘÍLOH

SOUHLAS K NAHLÍŽENÍ A CITOVÁNÍ ZDRAVOTNICKÉ DOKUMENTACE	I
SOUHLAS S UVEŘEJNĚNÍM FOTOGRAFIÍ	II
SLOVNÍČEK POJMŮ	III
FOTODOKUMENTACE OBČANSKÉHO SDRUŽENÍ LÉKOŘICE	
obr. č. 1 prohřívání rukou - dlouhosrsté morče – sheltie	X
obr. č. 2 prohřívání krku - dlouhosrsté morče – sheltie	X
obr. č. 3 prohřívání a procvičování rukou, krku a hlavy	XI
obr. č. 4 prohřívání a procvičování krku a hlavy	XI
obr. č. 5 masírování krku - namazání krku taveným sýrem - jorkšírský teriér	XII
obr. č. 6 masírování krku - jorkšírský teriér	XII
obr. č. 7 prohřívání části krku, tváře a hlavy - flat coated retriever	XIII
obr. č. 8 prohřívání krku a pozorování odpočívajícího psa – Teddy králíček a flat coated retriever	XIII
obr. č. 9 naslouchání tlukotu srdce za pomoci fonendoskopu – Teddy králíček	XIV
obr. č. 10 naslouchání tlukotu srdce za pomoci fonendoskopu – flat coated retriever	XIV

SLOVNÍČEK POJMŮ

akutní – prudce, rychle probíhající

aktinoterapie – radioterapie - léčba zářením, ozařování

Ambuvak – dýchací vak, pomůcka k umělému dýchání při resuscitaci použitelná i mimo zdravotnická zařízení v rámci první pomoci

amenorea – vynechání menstruačního krvácení u ženy v období pohlavní zralosti a plodnosti

anamnéza – předchorobí, součást vyšetřování, při němž se lékař dotazuje pacienta

analgetický – působící proti bolesti, bezbolestný

anestezie – znecitlivění, ztráta vnímání dotyku, bolesti, tepelných změn, apod. Důsledek některých onemocnění a poruch nervů

ankylóza – ztuhlost kloubu, ztráta pohyblivosti v kloubu v důsledku vazivového nebo kostěného spojení kostí tvořících kloub

antidepresivní – proti depresi, k léčbě deprese – antidepresiva neovlivňují náladu zdravých lidí, musí se užívat delší dobu, u některých stavů trvale

akrální - okrajový

areflexie – vymizení, nepřítomnost reflexů, areflexie na končetinách nastává např. po úplném příčném přerušení míchy

ARO – anesteziologicko-resuscitační oddělení. Oddělení nemocnice, které zabezpečuje kvalifikovanou resuscitační péči u akutních stavů ohrožujících život – bezvědomí, šok, těžké úrazy, otravy apod.

artropatie – onemocnění kloubů – obecné označení

atonie – ztráta napětí – tonu – svalů hladkých nebo kosterních, atonie střev způsobuje poruchu jejich funkce a zástavu průchodu tráveniny, atonie svalů při chabé obrně, viz. paréza

autismus – nadměrné a chorobné zaměření ke své vlastní osobě se ztrátou kontaktu s realitou, těžká psychická porucha v raném dětství, při níž je vážně narušeno navazování kontaktu dítěte s okolím, vytváření jeho citových a společenských vztahů

bulbární syndrom – poruchy řeči, polykání, žvýkání, vymizení dávivého reflexu, nebezpečím je vdechnutí potravy s nebezpečí dušení či vzniku zápalu plic

ca slinné žlázy – karcinom slinné žlázy - zhoubný nádor vznikající z epitelu

craniocerebrální poranění – mozkolebeční poranění

deformity – chorobné změny tvaru, znetvoření

dekomprese – odstranění tlaku na určitý orgán – např. odstranění tlaku na míchu při kompresních frakturách

dekubit – (dekubitus) – proleženina – ohraničené odumření tkáně následkem dlouhotrvajícího tlaku způsobujícího poruchy prokrvení – u ležících a nehybných pacientů v křížové oblasti, na loktech, patách

diagnóza – rozeznání nemoci a její pojmenování – je předpokladem správné léčby

dysbalance - nerovnováha

dysfunkce – porucha funkce

EEG – elektroencefalografie – technika umožňující zaznamenávat elektrickou aktivitu různých částí mozku

elektivní mutismus – neschopnost mluvit z psychických příčin

elevace – vyzdvižení, vystoupení

EMG – elektromyografie – záznam elektrické aktivity svalů pomocí přístroje – v neurologii k diagnostice svalových a nervových poruch

encefalitýda – zánět mozku

epilepsie – skupina poruch mozku projevující se opakovanými záchvaty různého charakteru

epycistomie – chirurgické vyústění močového měchýře břišní stěnou

extenze - natažení

extirpace – úplné chirurgické vynětí tkáně (nádoru) nebo orgánu

extrakce – vytržení (zubu), vynětí, odstranění

fasciální techniky – techniky měkkých tkání – pasivní metoda zaměřená na uvolnění kůže a podkoží

flexe – ohnutí

FTNsP – fakultní Thomayerova nemocnice s poliklinikou

fyzioterapie – způsob léčby fyzikálními metodami – teplem, elektrickým proudem, masážemi, manipulací apod.

hemoragické cévní mozkové příhody – krvácení do mozku

heparinizace – podávání látky snižující srážení krve v lékové formě

hospitalizace – umístění a pobyt nemocného v nemocnici

hypotenze – nízký tlak krve

inaktivní – neaktivní, nečinný

ischemická cévní mozková příhoda – ucpaní cévy trombem

JIMP – jednotka intermediální - prostřední péče – způsob lékařské a zdravotní péče mezi péčí intenzivní a standardní

JIP – jednotka intenzivní péče – nemocniční oddělení k léčbě pacientů, jejichž stav vyžaduje trvalý dozor a intenzivní péči

kanyla – kovová nebo plastová hadička umožňující proudění tekutin nebo vzduchu, která nemá hrot

kazuistika – popis konkrétního případu onemocnění, které má často zajímavý nebo poučný charakter – bývají zveřejňovány například v lékařských časopisech

kolaps – zhroucení, prekolapsový – předcházející kolapsu - omdlení

kóma – stav hlubokého bezvědomí – v těžších případech není reakce ani na bolestivé podněty

kvadruparéza – částečné ochrnutí všech čtyř končetin – při poškození míchy v oblasti přechodu z úseku krčního do úseku hrudního

kvadruplegie – úplné ochrnutí všech čtyř končetin

lateroflexe – latero – boční flexe - ohnutí

léze – poškození orgánu či tkáně, které má za následek narušenou funkci

logopedie – obor zabývající se studiem a léčbou poruch řeči a výslovnosti

luxovaný obratel – vymknutí, vykloubení obratle

meningitida – zánět mozkových blan – dříve označováno jako zánět mozkových blan

mícha – část centrálního nervového systému uložená v páteřním kanálu

myastenia gravis – onemocnění charakterizované výraznou svalovou slabostí, která někdy vede až k neschopnosti pohybu – projevuje se dvojitým viděním, poruchou řeči, neschopností udržet otevřené oči apod., závažnou komplikací je postižení dýchacích svalů

mobilizace – jeden ze zákroků manuální medicíny užívaný k odstranění blokad pohybového aparátu, zejména páteře

mutulus trapezius – sval trapézový – plochý trojúhelníkový sval na zadní straně krku a šíje – je důležitý pro pohyb hlavy a lopatky

MRI – zkratka magnetické rezonance

myelopatie – označení pro onemocnění míchy – blíže neurčité

nádor – patologický útvar tvořený tkání, jejíž růst se vymkl kontrole organismu a roste nezávisle na něj

neurologie – lékařský obor zabývající se studiem, diagnostikou a neoperační léčbou chorob nervového systému – mozku, míchy, nervů, svalů

neuroinfekce – infekce nervového systému

neuropatie – obecný název pro nezánettivé onemocnění nervu – může postihnout nervy míšní – projevuje se poruchami jejich funkce

neuropatický – vznikající v příčinné souvislosti s neuropatií

oblast skalpu – oblast vlasaté části hlavy - temeno

obleněná – zpomalená

ortostatická hypotenze – pokles krevního tlaku po postavení

ortostatický – týkající se vzpřímené polohy těla

osteomyelitida – zánět kostní dřeně způsobený bakteriemi – vzniká přímou infekcí (poraněním)

parafaryngeální myxoepiteliom – nezhoubný nádor vedle hltanu

paraplegie – úplné ochrnutí poloviny těla – obvykle dolní – obou dolních končetin – vzniká například při poranění míchy

paréza – obrna, částečná neschopnost aktivního volního pohybu, příčinou jsou poruchy na různých úrovních řízení pohybu – může k němu vést například přerušení míchy

peristaltika – vlnovitý pohyb stěn dutých orgánů, který probíhá v podélném směru a slouží k posouvání jejich obsahu – probíhá nezávisle na naší vůli

plegie – úplná neschopnost aktivního volního pohybu, ochrnutí

polytrauma – mnohočetné poranění postihující řadu orgánů lidského těla – vedou k němu zejména autohavárie a válečná poranění – vyžadují intenzivní a komplexní léčbu a péči

postradiační myelopatie - komplikace po ozařování - nezvratné

posturální – týkající se vzpřímené polohy těla

psychologie – věda studující chování lidí, jejich prožívání, myšlení, city – nelékařský obor

pyelonefritida – zánět ledvin – hnisavý, bakteriální – ledvinné pávičky

reflux – zpětný tok tekutiny

rehabilitace – RHB – obnovení původního stavu, výkonnosti, soběstačnosti, pohyblivosti, pracovní výkonnosti – součástí jakékoli léčby, jejímž cílem je úplné uzdravení pacienta a obnovení jeho sil, medicínský obor zabývající se obnovou výkonnosti nemocného – zejména jeho pohybových schopností

resekce – chirurgické odstranění části orgánu

retrakce – stažení, zkrácení

respirátor – přístroj určený k zabezpečení dýchání pacienta, který sám dýchá nedostatečně nebo vůbec nedýchá

rotace – otáčení, pohyb kolem vlastní osy – je možná například v rameni nebo kyčli

RTG – zkratka - vyšetření pomocí rentgenového záření

sakrální - křížový

satrace - nasycení

saturovat - nasýtit

segment – část orgánu, která je odlišitelná od jiné části

seps – těžká infekce

septický stav – syndrom vzniklý v důsledku reakce na rozsáhlou mikrobiální infekci

spasmus – svalová křeč

spastický – provázený křečemi - křečovitý

spinální – týkající se hřbetu, páteřní, míšní

spondylo – označující vztah k obratlům

stabilizace – dosažení stálosti, ustálení

stacionární – neměnný, stálý

subakutní – označující průběh nemoci – méně prudký než akutní, ale prudší než chronický

tendo – tendinis - šlacha

tetraplegie = kvadruplegie – úplné ochrnutí všech čtyř končetin

terapie - léčba

tonus - napětí

tracheostomie – chirurgický výkon, při němž je na krku vytvořen v průdušnici otvor, umožňující trvalé dýchání

transverzální – příčný, kolmý na dlouhou osu těla nebo končetinu

trendelenburgova poloha – poloha – pacient leží na zádech a jeho pánev je uložena výše než hlava – užívá se při šoku k zlepšení prokrvení životně důležitých orgánů nebo při některých operacích

trochanter – kostní výstupek v horní části stehenní kosti, v blízkosti kyčelního kloubu

tromboembolická nemoc – onemocnění charakterizované vznikem krevní sraženiny (trombu), obvykle v hlubokých žilách dolních končetin nebo pánve s jeho následným vmetením do plic

uretra – močová trubice

uro – uroinfekce, uroinfekty – týkající se moči – infekce, infekty močového ústrojí

vegetativní – udržující růst a život bez závislosti na vůli

ventilace – proudění vzduchu do dýchacího ústrojí – součást dýchání, které je zabezpečováno dýchacími svaly – důležitá je pro ni dobrá průchodnost dýchacích cest

vojtova metoda – metoda reflexní lokomoce

vertikalizme – postavení se – zaujetí vertikální polohy těla

Warfarin – lék ve formě tablet - používaný proti srážení krve – k léčbě a prevenci trombóz

záněty – obranná reakce

obr. č. 1 prohřívání rukou - dlouhosrsté morče – sheltie

obr. č. 2 prohřívání krku - dlouhosrsté morče – sheltie

obr. č. 3 prohřívání a procvičování rukou, krku a hlavy

obr. č. 4 prohřívání a procvičování krku a hlav

obr. č. 5 masírování krku - namazání krku taveným sýrem - jorkšírský teriér

obr. č. 6 masírování krku - jorkšírský teriér

obr. č. 7 prohřívání části krku, tváře a hlavy - flat coated retriever

obr. č. 8 prohřívání krku a pozorování odpočívajícího psa – Teddy králíček a flat coated retriever

obr. č. 9 naslouchání tlukotu srdce za pomoci fonendoskopu – Teddy králíček

obr. č. 10 naslouchání tlukotu srdce za pomoci fonendoskopu – flat coated retriever

BIBLIOGRAFICKÉ ÚDAJE

Jméno autora: Eva Křemenová

Obor: Speciální pedagogika – vychovatelství

Forma studia: Kombinované

Název práce: Zooterapie na oddělení neurologie-JIP

Rok: 2012

Počet stran textu bez příloh: 62

Celkový počet stran příloh: 14

Počet titulů české literatury a pramenů: 10

Počet titulů zahraniční literatury a pramenů:

Počet internetových zdrojů: 3

Vedoucí práce: Mgr. Milan Fleischmann